

STRATEGIA ROZWOJU PONADLOKALNEGO GMIN POWIATU RYBNICKIEGO NA LATA 2021-2030

Spis treści

1. Wnioski z diagnozy	3
Kluczowe wnioski z diagnozy ilościowej.....	3
Oczekiwania i aspiracje mieszkańców – wnioski z diagnozy jakościowej	8
Kluczowe ustalenia w zakresie gospodarki wodnej wynikające z dokumentów krajowych	13
2. Wyzwania strategiczne gmin powiatu rybnickiego	14
3. Filary strategii rozwoju gmin powiatu rybnickiego	16
4. Cele strategiczne i cele operacyjne gmin powiatu rybnickiego	21
5. Kierunki działań na rzecz realizacji celów strategicznych.....	24
6. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia	34
7. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej obszaru powiatu rybnickiego oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej	36
8. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań.....	38
9. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla powiatu rybnickiego wraz z zakresem planowanych działań.....	41
10. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych...	44
11. Ramy finansowe i źródła finansowania	45
Aneks 1 Ramowa charakterystyka gmin powiatu rybnickiego	47

1. Wnioski z diagnozy

Kluczowe wnioski z diagnozy ilościowej

Powiat rybnicki położony jest w zachodniej części województwa śląskiego w subregionie zachodnim. Składa się z trzech odrębnych części. Z zachodu, wschodu i południa gminy powiatu otaczają miasto Rybnik, które jest ośrodkiem centralnym zarówno dla powiatu rybnickiego, jak i całego subregionu zachodniego. Obszar powiatu rybnickiego sąsiaduje również z miastami: Żory i Jastrzębie-Zdrój, oraz powiatami: wodzisławskim, raciborskim, gliwickim i mikołowskim. W skład powiatu rybnickiego wchodzi gminy:

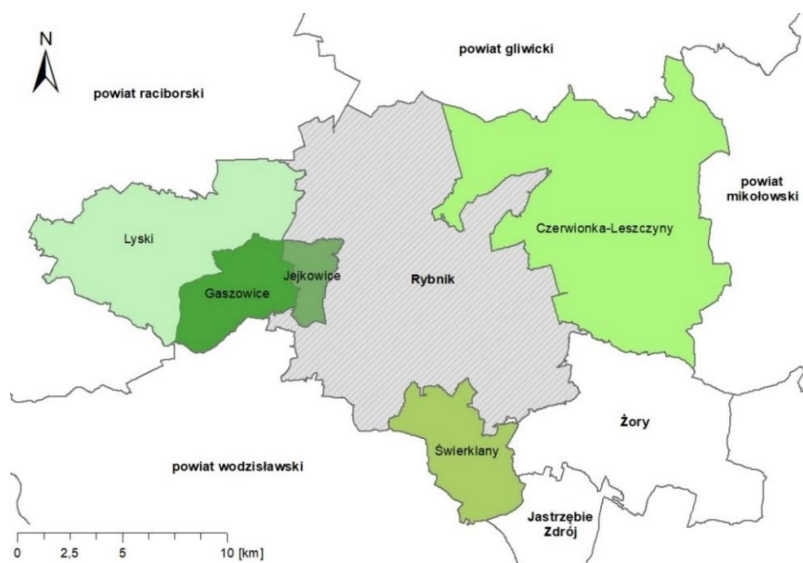
- na wschodzie – Czerwionka-Leszczyny (gmina miejsko-wiejska)
- na zachodzie – Lyski, Gaszowice oraz Jejkowice (gminy wiejskie)
- na południu – Świerklany (gmina wiejska)

Prawie cały powiat należy do Bezpośredniego Otoczenia Aglomeracji Rybnickiej poza gminą Lyski, jednocześnie gmina Czerwionka-Leszczyny wykazuje „ciążenie” do Metropolii Górnośląskiej.

Należy podkreślić, że położenie obszaru powiatu wokół miasta na prawach powiatu – Rybnika – powoduje specyficzny układ relacji wpływający na zakres i charakter usług publicznych i rynkowych oferowanych i kreowanych w gminach powiatu rybnickiego. Jednocześnie wszystkie gminy poza Czerwionką-Leszczynami będącą gminą miejsko-wiejską są gminami wiejskimi.

Powierzchnia powiatu wynosi 224 km², co stanowi 1,8% powierzchni województwa. Według danych z Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k) powierzchnia lasów wynosi 84 km², co stanowi 37,9% powierzchni powiatu. Tereny zabudowane zajmują 24,6 km² i jest to 11% powierzchni powiatu, a tereny rolne oraz nieużytki zajmują obszar 112,3 km², co stanowi 50,1% powierzchni powiatu.

Mapa 1. Mapa administracyjna powiatu rybnickiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUGIK

W powiecie rybnickim w 2020 roku mieszkało 78 166 osób, z czego kobiety stanowiły 50,1%. Ludność powiatu rybnickiego stanowiła 1,7% mieszkańców województwa śląskiego.

W oparciu o przeprowadzoną analizę ilościową¹ oraz informacje dotyczące poszczególnych gmin powiatu poniżej wskazano kluczowe potencjały oraz bariery i wyzwania, wobec których staje powiat rybnicki.

Charakterystyki tych elementów dokonano w oparciu o sfery zrównoważonego rozwoju tj. sferę: społeczną, gospodarczą, infrastrukturalną oraz środowiskową i przestrzenną.

Poszczególne sfery uzupełniono o kluczowe uwarunkowania zewnętrzne wynikające z procesów zachodzących w wymiarze globalnym, europejskim, krajowym i regionalnym.

Tabela 1. Kluczowe wnioski z analizy ilościowej

Sfera	
Społeczna	Potencjały
	<ul style="list-style-type: none">• Rosnący potencjał ludności oraz relatywnie niski poziom problemów demograficznych związanych z migracjami oraz starzeniem się społeczeństwa.• Relatywnie korzystny wskaźnik przyrostu naturalnego.• Dodatni wskaźnik migracji wskazujący na wysoki stopień atrakcyjności obszaru gmin powiatu.• Niska gęstość zaludnienia wpływająca na pozytywne oceny jakości życia w obszarze gmin powiatu.• Niski i spadający poziom bezrobocia w powiecie.• Spadająca liczba osób wymagających i korzystających z systemu pomocy społecznej.• Sieć placówek edukacyjnych obejmująca szkoły podstawowe i ponadpodstawowe.• Wysoki i rosnący udział mieszkańców w życiu kulturalnym.• Wysoka aktywność społeczna mieszkańców.

¹ Niniejsze wnioski oparto na analizie ilościowej zawartej w diagnozie przygotowanej zgodnie z art. 10a Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Analiza ilościowa stanowiła element dokumentu projektu Strategii, który poddany był procesowi szerokich konsultacji społecznych. Analizę ilościową przeprowadzono w oparciu o dane pochodzące z zasobów statystyki publicznej GUS w układzie analizy trendów w okresie 2010-2020 i w odniesieniu do danych dla innych powiatów i średnich wartości w regionie.

	<p>Problemy</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • Postępujący problem starzenia się społeczeństwa. • Relatywnie niska aktywność zawodowa kobiet, szczególnie w gminach wiejskich powiatu. • Niska liczba miejsc w placówkach pomocy społecznej. • Niewystarczająca sieć placówek wsparcia osób starszych i osób z niepełnościami. • Niedostatecznie i nierównomiernie rozwinięta sieć placówek opieki nad dziećmi – żłobków i przedszkoli na terenie powiatu. • Relatywnie niska dostępność do infrastruktury kulturalnej i znaczne zróżnicowania w tym zakresie w poszczególnych gminach powiatu.
	<p>Uwarunkowania zewnętrzne</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • Zmiany aspiracji społecznych. • Wzrastająca mobilność społeczna i zawodowa oraz emigracja ludzi młodych. • Starzenie się społeczeństwa, niski poziom dzietności. • Osłabianie relacji i więzi międzyludzkich poprzez upowszechnienie narzędzi ICT. • Zwiększony napływ imigrantów spowodowany zmianami klimatycznymi i zaostrzeniem konfliktów zbrojnych. • Pojawiające się zagrożenia epidemiczne.
<p>Gospodarcza</p>	<p>Potencjały</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • Funkcjonowanie efektywnych gospodarstw rolnych. • Tradycje związane z funkcjonowaniem sektorów przemysłowych, w tym górnictwa. • Liczne zlokalizowane we wszystkich gminach powiatu atrakcje turystyczne stanowiące podstawę do rozwoju usług turystycznych. • Rosnąca liczba podmiotów gospodarczych w gminach powiatu. • Rosnący poziom aktywności gospodarczej mieszkańców gmin powiatu. • Rosnący potencjał i aktywność inwestycyjna jednostek samorządu na terenie powiatu.

	Problemy
	<ul style="list-style-type: none"> • Niepewna sytuacja i perspektywy rozwoju sektora wydobywczego oraz energetycznego. • Niewystarczające zdywersyfikowanie struktury podmiotów gospodarczych. • Relatywnie niski poziom dochodów jednostek samorządu na obszarze powiatu.
	Uwarunkowania zewnętrzne
	<ul style="list-style-type: none"> • Zmiany na rynku pracy będące następstwem transformacji regionu. • Obniżający się poziom pracochłonności nowoczesnych gospodarek. • Rozwój nowoczesnych technologii i wdrażanie modelu Industry 5.0. • Potencjalne ograniczenia w dostępie do energii oraz wzrost cen energii elektrycznej i innych źródeł energii. • Inflacja. • Niestabilna sytuacja finansowa podmiotów publicznych. • Recesja gospodarki europejskiej w wyniku pandemii i wojny w Ukrainie.
Infrastrukturalna	Potencjały
	<ul style="list-style-type: none"> • Relatywnie korzystne warunki mieszkaniowe. • Rozwijający i atrakcyjny rynek mieszkaniowy oferujący korzystne warunki życia. • Korzystne położenie obszaru powiatu rybnickiego i gmin powiatu w układzie europejskich, krajowych i regionalnych szlaków transportowych, w tym drogowych i kolejowych. • Silne powiązania funkcjonalne z ośrodkiem rozwojowym w Rybniku.
	Problemy
	<ul style="list-style-type: none"> • Relatywnie niska gęstość sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej oraz znaczne zróżnicowania w poszczególnych gminach obszaru powiatu w zakresie dostępu do tego rodzaju sieci. • Niewystarczająco rozwinięta i niespójna sieć ścieżek rowerowych. • Niedostateczna jakość sieci drogowej.

	<p>Uwarunkowania zewnętrzne</p>
<p>Środowiskowa i przestrzenna</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój europejskich korytarzy transportowych. • Zmiana postaw i preferencji transportowych. • Integracja gałęzi transportu.
	<p>Potencjały</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • Znaczne zasoby środowiska naturalnego, w tym zasoby wodne oraz obszary o wysokich walorach krajobrazowych i przyrodniczych. • Znaczne zasoby dziedzictwa kulturowego. • Zasoby surowców naturalnych, w tym energetycznych. • Relatywnie wysoki udział odpadów zebranych selektywnie.
	<p>Problemy</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • Odczuwalny poziom zanieczyszczeń powietrza, w tym pochodzących ze źródeł komunikacyjnych oraz przemysłowych zlokalizowanych poza obszarem powiatu. • Deficyty w zakresie dostępu do infrastruktury ochrony środowiska, w tym sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków. • Występujące obszary zagrożenia powodziowego. • Występujące obszary zagrożenia suszą. • Znaczna ilość odpadów wytwarzanych przez mieszkańców gmin powiatu. • Zróżnicowany i wymagający poprawy stan jakości wód powierzchniowych i podziemnych.
<p>Uwarunkowania zewnętrzne</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Zmiany klimatyczne, wpływające na ograniczenie zasobów środowiska, w tym zasobów wodnych i nośników energii. • Pojawiające i nasilające się ekstremalne zjawiska klimatyczne. • Narastanie presji inwestycyjnej na tereny zielone. • Ubożenie bioróżnorodności i georóżnorodności. • Realizacja ustaleń wynikających z planów zarządzania ryzykiem powodziowym, planów gospodarowania wodami na obszarze dorzecza oraz planów przeciwdziałania skutkom suszy. 	

Oczekiwania i aspiracje mieszkańców – wnioski z diagnozy jakościowej

W toku prac diagnostycznych przeprowadzono otwarte badania ankietowe, które realizowane były drogą internetową oraz poprzez ankiety papierowe w okresie czerwiec-listopad 2021 roku. W badaniu tym wzięło udział 605 osób: mieszkańców, przedsiębiorców oraz przedstawicieli sektora pozarządowego.

Na podstawie ankiet należy stwierdzić, iż mieszkańcy silnie się identyfikują i są związani ze swoją gminą i powiatem. Aż 80% uczestników zadeklarowało, że nie rozważa zmiany miejsca zamieszkania poza powiat rybnicki.

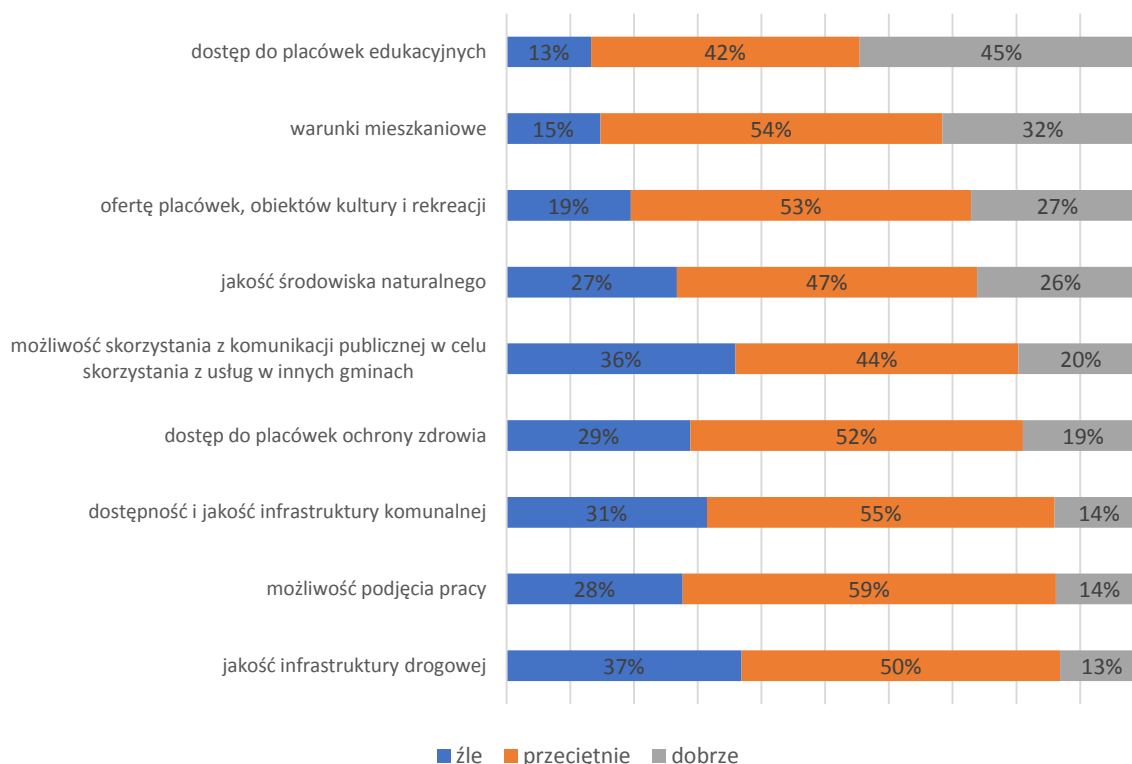
Rysunek 1. Kluczowe atuty powiatu rybnickiego, w oparciu o które można kreować rozwój i stanowią wizytówkę tego obszaru

Źródło: Opracowanie własne

Do głównych obszarów, które są źle oceniane przez ankietowanych, zaliczyć należy: jakość infrastruktury drogowej oraz możliwość skorzystania z komunikacji publicznej w celu skorzystania z usług w innych gminach i dostępność oraz jakość infrastruktury komunalnej. W skali powiatu dobrze oceniany jest dostęp do placówek edukacyjnych i warunki mieszkaniowe.

Wykres 1. Ocena jakości życia w powiecie

Źródło: Opracowanie własne

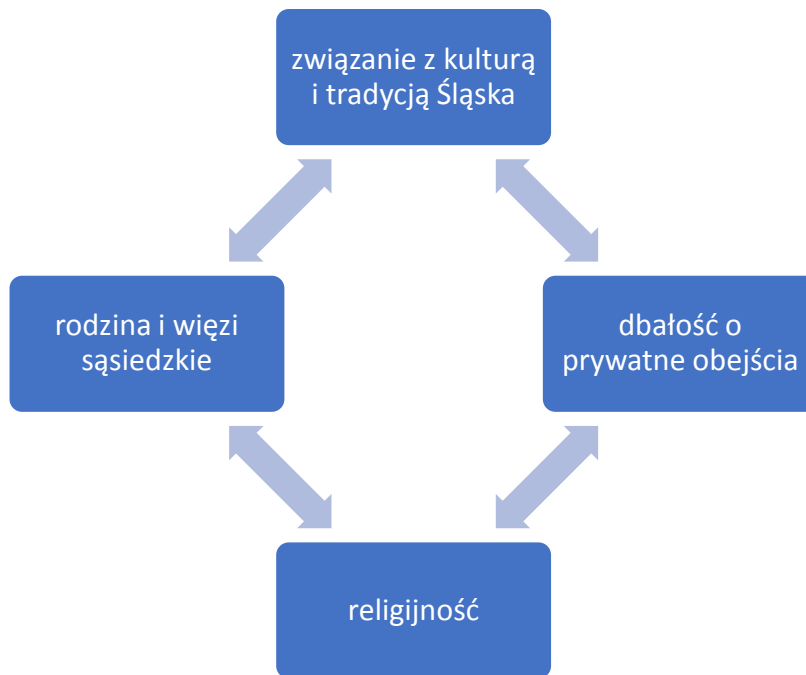
Do największych deficytów w zakresie usług publicznych i rynkowych mieszkańcy powiatu wskazują: brak wystarczającej ilości atrakcyjnych miejsc wypoczynku oraz ograniczone możliwości skorzystania z usług zdrowotnych, także braki usług czasu wolnego i odpowiedniej liczby placówek opieki nad dzieckiem – żłobki i przedszkola. Do głównych problemów w sferze infrastrukturalnej w powiecie rybnickim zaliczono:

- braki i nierównomierny dostęp do infrastruktury gazowej,
- zły stan infrastruktury drogowej i ruchu pieszych,
- słabo rozwinięta infrastruktura rowerowa,
- zły stan środowiska, w szczególności powietrza.

W zakresie problemów społecznych najbardziej odczuwalne i zauważalne przez mieszkańców powiatu rybnickiego to:

- słaba współpraca między instytucjami publicznymi a mieszkańcami,
- emigracja młodych,
- słaba integracja lokalnej społeczności,
- alkoholizm,
- chuligaństwo i wandalizm.

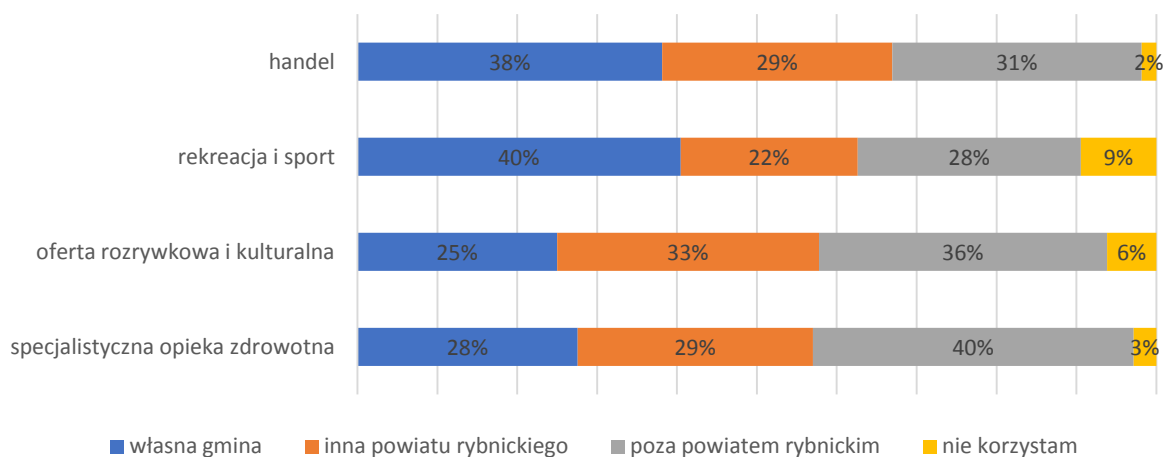
Rysunek 2. Kluczowe cechy społeczności powiatu rybnickiego

Źródło: Opracowanie własne

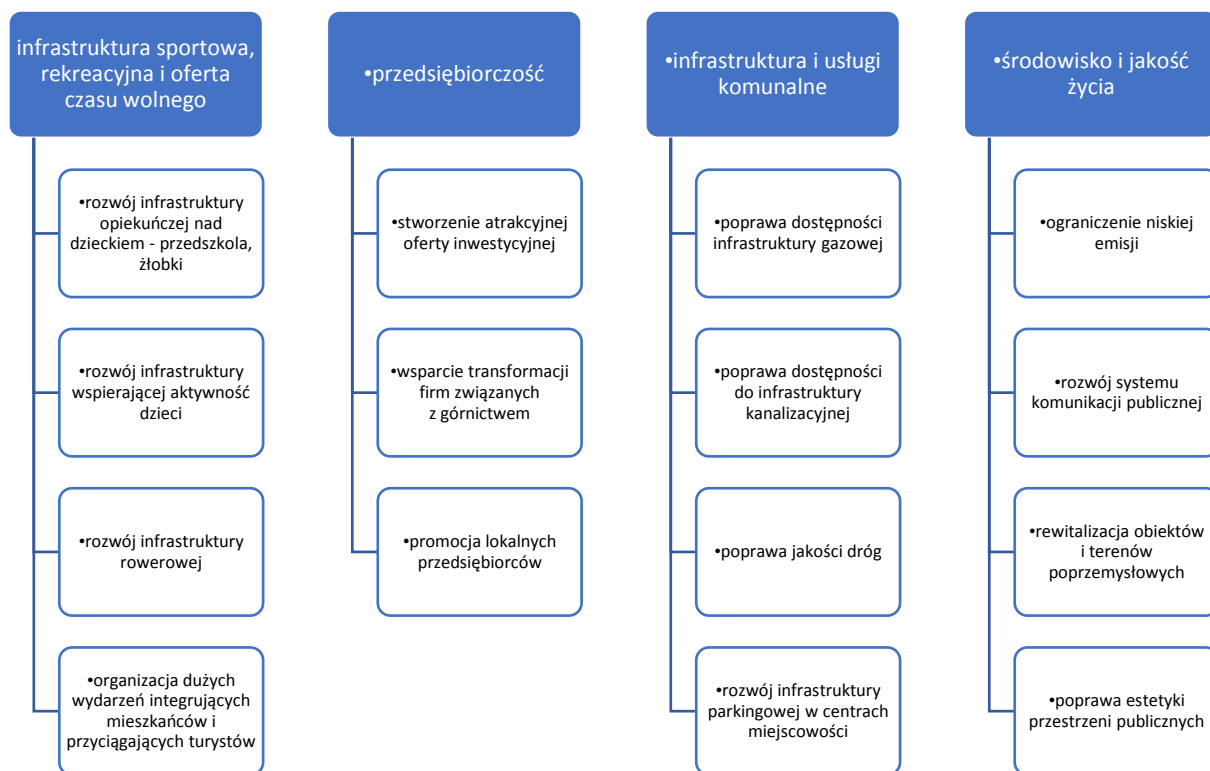
Mieszkańcy powiatu stosunkowo często korzystają z różnego typu usług i oferty poza obszarem powiatu. W najwyższym stopniu dotyczy to specjalistycznych usług zdrowotnych oraz oferty kulturalnej i rozrywkowej.

Wykres 2. Gdzie mieszkańcy powiatu korzystają z usług i udogodnień

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 3. Kluczowe obszary, w których powinno następować intensyfikowanie działań samorządów

Źródło: Opracowanie własne

W opinii przedstawicieli sektora NGO mieszkańcy przejawiają zainteresowanie działaniami podejmowanymi w swoich gminach, ale ich osobisty udział w takich działaniach jest okazjonalny. Jednocześnie – oceniając sytuację w skali powiatu – społeczność lokalna jest bardzo zróżnicowana pod względem aktywności. Wśród ogółu mieszkańców słabo angażujących się w rozwój wyróżniają się środowiska liderów i aktywistów działających na rzecz wspólnot lokalnych.

Kluczowymi obszarami, wokół jakich najłatwiej skupić aktywność mieszkańców, zaliczono: działania charytatywne oraz działania kulturalne na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i działania integrujące społeczność lokalną.

Przedstawiciele NGO wskazują, że działania tego sektora mogą stanowić uzupełnienie i wzbogacenie wobec działań samorządu głównie w obszarze:

- rozwiązywania problemów społecznych,

- integracji środowisk lokalnych,
- podnoszenia kompetencji zawodowych, cywilizacyjnych, społecznych,
- rozwiązywania problemów ekologicznych.

Dla zapewnienia wysokiej efektywności działania podmiotów sektora NGO działaniem oczekiwanym jest:

- wsparcie finansowe – poprzez odpowiednie środki przeznaczone na realizację projektów w ramach grantów czy budżetu obywatelskiego,
- podnoszenie kwalifikacji i umiejętności sektora NGO poprzez działania edukacyjne w zakresie pozyskiwania środków spoza budżetu samorządów, np. z programów Unii Europejskiej,
- większa otwartość instytucji samorządowych (społecznych, edukacyjnych, kulturalnych i innych) na współpracę z organizacjami pozarządowymi.

W badaniu ankietowym przedstawiciele sektora przedsiębiorstw wskazali w większości, że są zadowoleni z prowadzenia działalności w obszarze powiatu rybnickiego i poleciliby go do inwestowania. Jednocześnie wśród istotnych problemów wskazywano na:

- ograniczone możliwości pozyskania pracowników w gminach i całym obszarze funkcjonalnym,
- niezbyt korzystny wizerunek gmin.

Pozytywnie ocenianym aspektem jest natomiast dobry stan i dostępność infrastruktury technicznej.

Do usług, jakie powinny być wspierane przez władze samorządowe szczebla gminnego, zaliczono:

- informację o procedurach administracyjnych,
- opiekę inwestora,
- usługi doradcze w zakresie pozyskiwania środków na rozwój firmy.

Ponadto przedsiębiorcy wskazywali na potrzebę wsparcia promocji gospodarczej oraz budowania relacji partnerskich i kooperacyjnych.

Kluczowe ustalenia w zakresie gospodarki wodnej wynikające z dokumentów krajowych

Zgodnie z art. 326 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne, w strategii rozwoju gminy uwzględnia m.in. ustalenia dokumentów planistycznych, o których mowa w art. 315 pkt 1-3 ww. ustawy, tj. :

- plany zarządzania ryzykiem powodziowym,
- plany gospodarowania wodami na obszarze dorzecza,
- plan przeciwdziałania skutkom suszy.

Plany zarządzania ryzykiem powodziowym (PZRP)

Plany obejmują wszystkie elementy zarządzania ryzykiem powodziowym ze szczególnym uwzględnieniem działań służących zapobieganiu powodzi i ochronie przed powodzią oraz informacji na temat stanu należytego przygotowania w przypadku wystąpienia powodzi. Zgodnie z w/w ustawą ochronę przed powodzią prowadzi się w sposób zapewniający koordynację z działaniami służącymi osiągnięciu celów środowiskowych i ochronie wód².

Należy pamiętać, że planowanie zagospodarowania terenów nie może stanowić zagrożenia dla zdrowia ludzi, naruszać ustaleń planu zarządzania ryzykiem powodziowym oraz utrudniać zarządzanie ryzykiem powodziowym.

Plany gospodarowania wodami na obszarze dorzecza

Analiza planów gospodarowania wodami w obszarze dorzecza stanu wskazuje na zróżnicowanie stanu jednolitych części wód powierzchniowych znajdujących się w granicach powiatu rybnickiego, z których część charakteryzuje się zróżnicowanym stanem. Natomiast ocena stanu jednolitych części wód podziemnych wskazuje w większości ich dobry stan a w mniejszym zakresie słaby. Większość działań określonych w Programie wodnośrodowiskowym dotyczy budowy i rozbudowy odpowiedniej infrastruktury, regularnego wywozu nieczystości płynnych oraz kontroli i ocen jakości wód oraz działań analitycznych i planistycznych.

Plan przeciwdziałania skutkom suszy

Obszar Gmin powiatu rybnickiego w Planie przeciwdziałania suszą jest ujęty jako obszar występowania umiarkowanego i silnego zagrożenia suszą³. W Planie wskazuje się, „że susza, obok powodzi, jest jednym z najbardziej dotkliwych, ekstremalnych zjawisk naturalnych oddziałujących na społeczeństwo, środowisko i gospodarkę Polski. Przeciwdziałanie skutkom suszy zarówno w Polsce, jak i w Europie stanowi coraz poważniejszy problem. Znajduje to swoje odzwierciedlenie w licznych uregulowaniach prawnych m.in. w zakresie gospodarowania zasobami wodnymi oraz zarządzania kryzysowego”⁴.

² <https://www.wody.gov.pl/nasze-dzialania/plany-zarzadzania-ryzykiem-powodziowym>

³ Analiza danych https://wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gmap=gpMZP

⁴ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy

Głównym celem Planu jest przeciwdziałanie skutkom suszy i jest on doprecyzowany przez 4 cele szczegółowe⁵:

- skuteczne zarządzanie zasobami wodnymi dla zwiększenia dostępnych zasobów wodnych,
- zwiększanie retencjonowania (magazynowania) wód,
- edukacja w zakresie suszy i koordynacja działań powiązanych z suszą,
- stworzenie mechanizmów realizacji i finansowania działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Zgodnie z art. 184 ust. 2 ustawy Prawo wodne, plan przeciwdziałania skutkom suszy obejmuje:

- analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych,
- propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych,
- propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji,
- działania służące przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Zgodnie z założeniami *Planu przeciwdziałania skutkom suszy* w odniesieniu do obszaru powiatu rybnickiego za istotne można uznać działania z zakresu retencji, zmiany korzystania z wód, budowy i przebudowy odpowiedniej infrastruktury, działania organizacyjne i formalne oraz edukacyjne.

2. Wyzwania strategiczne gmin powiatu rybnickiego

Przeprowadzone analizy ilościowe i jakościowe zwracają uwagę na kilka wyzwań o szczególnym znaczeniu dla kształtowania strategicznej przyszłości gmin powiatu rybnickiego. Wyzwania strategiczne są zjawiskami lub procesami wymagającymi reagowania i podejmowania kompleksowych i długofalowych działań. Źródłem wyzwań mogą być zjawiska lub procesy występujące w gminach powiatu, jak również w ich otoczeniu. Wyzwania są związane z presją na rozwój lokalny, ale także z szansami, które powinny być wykorzystywane dla kształtowania nowej przyszłości jednostek terytorialnych w powiecie.

Wyzwania, przed którymi stają gminy powiatu rybnickiego, dotyczą różnych sfer: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzennej. Co więcej, na poszczególne wyzwania składają się zjawiska o zróżnicowanym charakterze. Gminy powiatu rybnickiego reagować muszą przede wszystkim na wyzwania odnoszące się do:

- wzbogacania i zachowywania kapitału ludzkiego w warunkach zmian demograficznych oraz rosnącej konkurencji o mieszkańców między różnymi ośrodkami,
- spójności społeczności lokalnej oraz poziomu angażowania się mieszkańców w rozwój lokalny,

⁵ <https://www.wody.gov.pl/nasze-dzialania/stop-suszy>

- dynamiki procesów decydujących o przekształceniach współczesnej struktury gospodarczej, w tym w powiązaniu z procesami technologicznymi, środowiskowymi i geopolitycznymi,
- wzmacniania pozycji w otoczeniu zarówno w ujęciu relacyjnym, jak również wizerunkowym.

Szczegółowy zakres poszczególnych wyzwań został zaprezentowany w poniższej tabeli.

Tabela 2. Wyzwania strategiczne gmin powiatu rybnickiego

Wyzwanie	Treść
<i>Rosnące poczucie bezpieczeństwa, mobilność mieszkańców oraz otwarcie na zmianę miejsca zamieszkania i miejsca realizacji karier zawodowych</i>	<ul style="list-style-type: none"> – rosnący poziom wykształcenia umożliwiający podejmowanie pracy w różnych miejscach w kraju i za granicą – zabezpieczenie przed zagrożeniami powodzią i suszą – poprawa dostępności do wysokiej jakości usług zdrowotnych opiekuńczych i rozwój systemu usług pomocy społecznej – rosnąca atrakcyjność innowacyjnych centrów rozwoju gospodarczego dla młodych ludzi oraz osób o wysokich kwalifikacjach – zjawiska suburbanizacji wywołane wzrostem zainteresowania osiedlaniem się na obszarach uznawanych za bezpieczne i atrakcyjne środowiskowo – zmiany struktury demograficznej (zwłaszcza niekorzystne zmiany wskaźników obciążenia demograficznego) podkreślające znaczenie mieszkańców o wysokiej mobilności dla przyszłości gmin/powiatu
<i>Zmiana relacji łączących mieszkańców ze swoim miejscem zamieszkania</i>	<ul style="list-style-type: none"> – przekształcenie społeczności lokalnych wyznaczanych w oparciu o miejsce zamieszkania w społeczności wyznaczone zawodem i zainteresowaniami (co skutkuje rozluźnianiem związków ze swoimi miejscowościami) – zmniejszanie liczby osób angażujących się w rozwój swoich miejscowości (istotni liderzy społeczni, ale niski poziom włączania szerszych grup mieszkańców w działania lokalne) – coraz silniejsze zróżnicowanie różnych grup w ramach społeczności lokalnej powodujące, że konieczne staje się realizowanie działań publicznych dedykowanych dla konkretnych odbiorców – zindywidualizowane podejście oraz budowanie atrakcyjności gmin/powiatu (np. dla absolwentów szkół, rodzin, seniorów itp.) dla stworzenia silniejszych związków ze swoim miejscem zamieszkania – respektowanie i partnerskie wdrażanie zasad rozwoju

	zrównoważonego jako wyraz odpowiedzialności społeczności lokalnej za swoje miejsce zamieszkania
Presje na przekształcanie struktury gospodarczej	<ul style="list-style-type: none"> – rosnące znaczenie gospodarki opartej na wiedzy w konkurencyjności bazy ekonomicznej oraz kreowaniu atrakcyjności rynku pracy – procesy transformacji tradycyjnych branż gospodarki realizowane w powiązaniu ze zmianami sytuacji społecznej i środowiskowej oraz przekształceniami przestrzeni – zmiany w globalnych łańcuchach dostaw oraz wiążąca się z tym zjawiskiem polityka na rzecz reindustrializacji (odbudowy przemysłu w krajach UE) – polityka klimatyczna oraz procesy geopolityczne (głębokie kryzysy, zagrożenia wojenne) prowadzące do zmian w zakresie energetyki oraz bardziej racjonalnego wykorzystywania surowców
Opieranie rozwoju jednostek terytorialnych oraz podmiotów z różnych sektorów na sile ukształtowanych relacji	<ul style="list-style-type: none"> – wielokryteriowa ocena sytuacji gminy prowadząca do konieczności budowy wielowymiarowego wizerunku jednostek terytorialnych uwzględniającego jakość życia, atrakcyjność biznesową, jakość zamieszkania – relacje między jednostkami terytorialnymi kształtowane w różnych konfiguracjach: <ul style="list-style-type: none"> ▪ relacje w układzie powiatowym ▪ relacje w ramach obszaru funkcjonalnego ▪ relacje pomiędzy gminami o podobnej specyfice – współpraca międzysektorowa stająca się fundamentem konkurencyjności gmin (komplementarne, kreatywne wykorzystywanie zróżnicowanych potencjałów i kompetencji podmiotów sektora władzy publicznej, biznesu, organizacji pozarządowych) – współpraca z otoczeniem jako droga do pozyskiwania nowych idei i zasobów na rzecz rozwoju lokalnego

Źródło: Opracowanie własne

3. Filary strategii rozwoju gmin powiatu rybnickiego

Strategia rozwoju gmin powiatu rybnickiego została skonstruowana na dwóch kluczowych kategoriach organizujących myślenie o przyszłości obszaru. Są to:

- zasady strategiczne,
- wartości strategiczne.

Zasady przenikają całą strategię, a w szczególności determinują zawartość celów operacyjnych oraz kierunków działań. Na potrzeby strategii rozwoju gmin powiatu rybnickiego zasady zostały

wyznaczone przy uwzględnieniu:

- współczesnych kierunków badań i doktryn odnoszących się do rozwoju lokalnego,
- założeń głównych polityk na szczeblu europejskim i krajowym, szczególnie zaś tych, które powiązane są ze środkami wsparcia,
- procesów w skali makro rzutujących na rozwój lokalny.

Przyjęto cztery współzależne zasady strategiczne:

- zasada współpracy,
- zasada partycypacji,
- zasada zrównoważonej transformacji,
- zasada rozwoju inteligentnego.

Wskazane zasady przenikają się i wzajemnie wspierają. Zasady zostały wykorzystane do sformułowania celów operacyjnych strategii.

Rysunek 4. Komplementarne zasady strategiczne rozwoju gmin powiatu rybnickiego

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3. Zasady strategiczne – treść

współpraca	partycypacja	zrównoważonego rozwoju i transformacji	rozwój inteligentny
<ul style="list-style-type: none"> współpraca międzysektorowa wspierająca powstawanie innowacyjnych wartości „wewnętrzna” współpraca gmin powiatu współpraca gmin powiatu na rzecz możliwości kooperacji i konkurencyjności z otoczeniem 	<ul style="list-style-type: none"> skorelowanie realnych procesów rozwoju ze zmieniającymi się oczekiwaniami mieszkańców (z uwzględnieniem zróżnicowań pomiędzy grupami społecznymi) udział mieszkańców w procesach decyzyjnych → poczucie sprawczości mieszkańców w zakresie wpływu na rzeczywistość lokalną wzmacnianie samorządności 	<ul style="list-style-type: none"> rozsądne gospodarowanie zasobami gmin, w szczególności nieodnawialnymi: przyroda, kultura, przestrzeń spójność społeczna i kształtowanie postaw podnoszenie świadomości ekologicznej poprawa jakości komponentów i ochrona zasobów środowiska eliminowanie kolizji między funkcjami lokalnymi 	<ul style="list-style-type: none"> wykorzystywanie najważniejszych kapitałów lokalnych – wiedza, kreatywność, przedsiębiorczość mieszkańców wzajemnie wzmacniające się innowacje społeczne i gospodarcze nowe technologie wykorzystywane do zarządzania gminą i wspomagające funkcjonowanie w gminie mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne

Drugą kategorią wyznaczającą strategię rozwoju gmin powiatu rybnickiego są wartości strategiczne. Wartości zostały nakreślone w czterech podstawowych obszarach rozwoju lokalnego:

- mieszkaniec,
- wspólnota,
- gospodarka,
- pozycja w otoczeniu.

Rozwój gminy służyć musi przede wszystkim mieszkańcom. Na pierwszy plan wysuwa się więc kwestia budowania jakości życia i poszerzania przestrzeni szans dla mieszkańców.

Gmina to wspólnota tworzona przez mieszkańców. Dlatego kolejnym obszarem uwzględnionym w strategii są kwestie integracji i aktywizacji mieszkańców.

Możliwości rozwojowe – zarówno gminy, jak też mieszkańców – warunkowane są przez procesy gospodarcze. Wzmacnianie konkurencyjności lokalnej gospodarki, wyzwalanie przedsiębiorczości mieszkańców, kreowanie atrakcyjnych warunków dla inwestorów zewnętrznych to kolejny z fundamentów rozwoju gminy.

Rozwój gminy oraz ocena tego rozwoju realizowane są w relacjach z otoczeniem. Pozycja

w otoczeniu to zdolność gminy do przyciągania potencjałów, uczestniczenia w różnych formach współpracy oraz inicjowania przedsięwzięć o ponadlokalnej innowacyjności.

Podobnie jak zasady strategiczne, również wartości strategiczne należy widzieć jako współzależne, wzajemnie się uzupełniające i wzmacniające. Wartości strategiczne posłużyły do wyznaczenia celów strategicznych.

Rysunek 5. Wartości strategiczne – treść

mieszkaniec	wspólnota	gospodarka	pozycja w otoczeniu
<ul style="list-style-type: none"> •jakość życia i możliwości realizacji aspiracji 	<ul style="list-style-type: none"> •integracja, aktywność i odpowiedzialność społeczności lokalnej 	<ul style="list-style-type: none"> •konkurencyjność, innowacyjność, przedsiębiorczość, rynek pracy 	<ul style="list-style-type: none"> •wizerunek oraz kreowanie i udział w inicjatywach

Źródło: Opracowanie własne

W oparciu o zasady i wartości strategiczne została opracowana struktura celów strategicznych i celów operacyjnych. W procesie tym została wykorzystana matryca strategiczna organizująca myślenie o rozwoju lokalnym.

Cele strategiczne i cele operacyjne sformułowano w oparciu o rozpoznane problemy rozwoju gmin oraz oczekiwania i aspiracje mieszkańców.

Rysunek 6. Logika formułowania strategii rozwoju gmin powiatu rybnickiego

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 7. Matryca strategicznego rozwoju gmin powiatu rybnickiego

Wartości Zasady	Mieszkaniec	Wspólnota	Gospodarka	Pozycja w otoczeniu
Współpraca				
Partycypacja	<i>Cele operacyjne jako szczegółowe wartości do osiągnięcia w ramach celów strategicznych realizowane w zgodzie z wyznaczonymi zasadami strategicznymi</i>			
Zrównoważony rozwój i transformacja				
Rozwój inteligentny				

Źródło: Opracowanie własne

4. Cele strategiczne i cele operacyjne gmin powiatu rybnickiego

W oparciu o wyznaczoną logikę myślenia o przyszłości gmin powiatu rybnickiego oraz rozpoznane oczekiwania i wartości podmiotów lokalnych sformułowano cztery cele strategiczne pokazujące kluczowe wartości i procesy, jakie powinny zostać osiągnięte w wyniku realizacji strategii. Cele strategiczne stanowią rozwinięcie wartości strategicznych omawianych w poprzednim rozdziale.

Uszczegółowieniem celów strategicznych są cele operacyjne; są one wartościami, które należy osiągać w zgodzie z wyznaczonymi czterema zasadami strategicznymi.

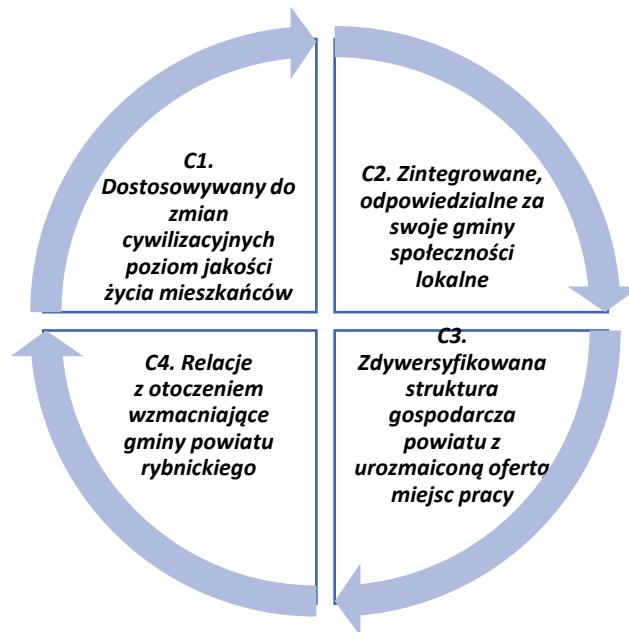
Cele powinny być traktowane jako elementy jednego systemu; realizacja każdego z celów wspomagająco winna osiąganie pozostałych celów. Wysoka jakość życia zdefiniowana w celu pierwszym zwiększa spójność społeczną, tworzy warunki dla utrzymania kapitału ludzkiego ważnego dla rozwoju gospodarki oraz decyduje o wizerunku gmin w otoczeniu.

Integracja mieszkańców z celu drugiego jest elementem bezpieczeństwa i przyjazności gmin dla mieszkańców; wspiera kapitał zaufania i innowacje społeczne posiadające duże znaczenie dla rozwoju gospodarczego; kreuje korzystny wizerunek gmin dzięki pozytywnym opiniom i zaangażowaniu społeczności lokalnych w kształtowanie przyszłości gmin.

Rozwój gospodarczy przekłada się w bezpośredni sposób na dobrobyt społeczny, zarówno w sensie materialnym, jak też możliwości realizacji pozamaterialnych aspiracji mieszkańców. Wiąże się także z relacjami w społecznościach lokalnych poprzez wspieranie spójności społecznej w wymiarze ekonomicznym, sprzyja rozwojowi społecznej odpowiedzialności biznesu oddziałującej na jakość życia i siłę wspólnot lokalnych. Silna struktura gospodarcza jest także niezwykle ważnym kryterium oceny gmin przez podmioty w otoczeniu. Żywość gospodarcza jest warunkiem funkcjonowania podmiotów gospodarczych z gmin w ponadlokalnych sieciach kooperacji.

Pozycja gmin w otoczeniu uwzględniona w celu czwartym wpływa na możliwości przyciągania nowych mieszkańców, inwestorów, a także wydarzeń o znaczeniu ponadlokalnym. Wspiera postrzeganie jakości życia oraz atrakcyjność inwestycyjną, ułatwia także integrowanie społeczności lokalnych dostrzegających atuty gmin w stosunku do innych ośrodków w otoczeniu.

Rysunek 8. Cele strategiczne gmin powiatu rybnickiego

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 4. Zasady i cele operacyjne

C1. Dostosowywany do zmian cywilizacyjnych poziom jakości życia mieszkańców

Zasady	Cele operacyjne
Współpraca	<p>C1.1. Komplementarna oferta dostępnych w gminach powiatu usług publicznych i udogodnień zapewniająca funkcjonowanie różnych grup społecznych, w tym usługi edukacyjne, opiekuńcze, zdrowotne, czasu wolnego.</p> <p>C1.2. Zintegrowany system transportowy, zapewniający dostępność i funkcjonalność.</p>
Partycypacja	<p>C1.3. Udział mieszkańców w monitorowaniu i kształtowaniu polityk lokalnych.</p>
Zrównoważony rozwój i transformacja	<p>C1.4. Środowisko przyrodnicze tworzące wyróżniającą jakość życia w gminach powiatu.</p> <p>C1.5. Wizualna i funkcjonalna atrakcyjność przestrzeni publicznych kreowanych przy wykorzystaniu walorów przyrodniczych i kulturowych powiatu.</p> <p>C1.6. Zrównoważony rozwój budownictwa mieszkaniowego i wdrażanie proekologicznych rozwiązań w gospodarstwach domowych.</p> <p>C1.7. Wyprofilowana oferta wspierająca osoby o szczególnych potrzebach.</p>
Rozwój inteligentny	<p>C1.8. Dogodne warunki dla podnoszenia kwalifikacji i kompetencji cywilizacyjnych oraz rozwijania talentów mieszkańców.</p> <p>C1.9. Dostępność rozwiązań technologicznych wspierających funkcjonowanie mieszkańców w powiecie oraz korzystanie z udogodnień w otoczeniu.</p>

C2. Zintegrowane, odpowiedzialne za swoje gminy społeczności lokalne

Zasady	Cele operacyjne
<i>Współpraca</i>	C2.1. Sektor obywatelski partnerem kreowania usług publicznych wspierających funkcjonowanie mieszkańców.
<i>Partycypacja</i>	C2.2. Dogodne warunki dla wzmocnienia potencjału i ciągłości rozwoju organizacji pozarządowych. C2.3. Liderzy lokalni oraz środowiska społeczne inicjujące przedsięwzięcia na rzecz swoich gmin lub swojego miejsca zamieszkania. C2.4. Dostępność informacji o rozwoju lokalnym umożliwiającą efektywne i konstruktywne angażowanie się społeczności lokalnych w rozwój swoich gmin.
<i>Zrównoważony rozwój i transformacja</i>	C2.5. Wysoki poziom wiedzy mieszkańców w zakresie wartości lokalnego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego. C2.6. Sektor obywatelski promujący ekologiczne postawy mieszkańców. C2.7. Witalne obiekty i przestrzenie dziedzictwa kulturowego oraz miejsca symboliczne.
<i>Rozwój inteligentny</i>	C2.8. Innowacje społeczne odpowiadające na ewoluujące potrzeby mieszkańców.

C3. Zdywersyfikowana struktura gospodarcza powiatu z urozmaiconą ofertą miejsc pracy

Zasady	Cele operacyjne
<i>Współpraca</i>	C3.1. Zintegrowana oferta gmin powiatu dla biznesu lokalnego i inwestorów. C3.2. Kreowanie kwalifikacji mieszkańców w ścisłej współpracy biznesu, instytucji edukacyjnych i kulturalnych, organizacji pozarządowych i innych partnerów. C3.3. Łańcuchy kooperacji integrujące lokalne podmioty gospodarcze (firmy usługowe i produkcyjne, rzemiosło, gospodarstwa rolne) i kreujące wysoką wartość rynkową. C3.4. Silny samorząd gospodarczy powiatu.
<i>Partycypacja</i>	C3.5. Wysokie kompetencje przedsiębiorcze mieszkańców wspierające ich włączenie w rozwój gospodarczy gmin powiatu. C3.6. Dogodne warunki dla zaangażowania środowiska biznesowego powiatu w kształtowanie, wdrażanie i monitorowanie lokalnych polityk rozwoju gospodarczego.
<i>Zrównoważony rozwój i transformacja</i>	C3.7. Dostęp do infrastruktury technicznej ograniczający negatywny wpływ gospodarki na przestrzeń i środowisko przyrodnicze. C3.8. Rosnący udział branż proekologicznych w strukturze gospodarczej gmin powiatu. C3.9. Zaangażowanie lokalnego biznesu w działania z zakresu społecznej odpowiedzialności biznesu.
<i>Rozwój inteligentny</i>	C3.10. Nowe firmy w branżach wykorzystujących wiedzę, kulturę i lokalne dziedzictwo.

C3.11. Wzmacniane relacje między firmami lokalnymi a podmiotami naukowymi i badawczymi w regionie.
C3.12. Dostępność rozwiązań technologicznych i organizacyjnych wspierających funkcjonowanie firm w gminach powiatu.

C4. Relacje z otoczeniem wzmacniające gminy powiatu rybnickiego

Zasady	Cele operacyjne
<i>Współpraca</i>	C4.1. Samorządy powiatu kooperujące w planowaniu i monitorowaniu rozwoju, kreowaniu przedsięwzięć, pozyskiwaniu środków zewnętrznych i wdrażaniu aktywności strategicznych. C4.2. Innowacyjne aktywności (projekty) łączące gminy powiatu oraz tworzące jego wyróżniki w otoczeniu. C4.3. Spójność infrastrukturalna gmin powiatu z otoczeniem.
<i>Partycypacja</i>	C4.4. Otwartość gmin powiatu na oczekiwania i aspiracje podmiotów w otoczeniu.
<i>Zrównoważony rozwój i transformacja</i>	C4.5. Aktywna pozycja gmin powiatu i Powiatu Rybnickiego w zachowywaniu i aktywizowaniu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego regionu.
<i>Rozwój inteligentny</i>	C4.6. Gminy powiatu i Powiat Rybnicki inicjatorem projektów realizowanych w partnerstwie z podmiotami w otoczeniu. C4.7. Pozytywny wizerunek obszaru powiatu dopełniający i wzmacniający wizerunek województwa śląskiego.

Źródło: Opracowanie własne

5. Kierunki działań na rzecz realizacji celów strategicznych

Dla realizacji celów strategicznych, przy uwzględnieniu treści celów operacyjnych, wypracowano zbiór kierunków działań. Znaczna część proponowanych kierunków przynosi wielowymiarowe efekty wpisujące się swoim oddziaływaniem w kilka różnych celów operacyjnych lub strategicznych.

Wdrażanie strategii polegać będzie na tworzeniu konkretnych projektów nawiązujących do danego kierunku. Procedura wyboru projektów opierać się będzie na kryteriach opisanych w częściach dotyczących wdrażania strategii.

Tabela 5. Kierunki na rzecz realizacji celów strategicznych i operacyjnych

Cele operacyjne	Kierunki działań
C1. Dostosowywany do zmian cywilizacyjnych poziom jakości życia mieszkańców	
<p>C1.1. Komplementarna oferta dostępnych w gminach powiatu usług publicznych i udogodnień zapewniająca funkcjonowanie różnych grup społecznych, w tym usługi edukacyjne, opiekuńcze, czasu wolnego.</p>	<p>K1.1.1. Podnoszenie dostępności rodzin do usług opiekuńczych dla dzieci, w tym opieka żłobkowa i przedszkolna.</p> <p>K1.1.2. Zajęcia dla rodziców i dzieci wspierające funkcjonowanie rodziny oraz rozwijanie różnego rodzaju kompetencji.</p> <p>K1.1.3. Zajęcia rozwijające dla dzieci do lat 3.</p> <p>K1.1.4. Rozwój zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży rozwijających talenty i zainteresowania.</p> <p>K1.1.5. Poprawa dostępności do wysokiej jakości usług medycznych oraz profilaktyki zdrowotnej.</p> <p>K1.1.6. Rozwój oferty aktywizującej osoby starsze.</p> <p>K1.1.7. Rozwój systemu usług opiekuńczych dla osób o ograniczonej sprawności i osób starszych.</p> <p>a także: <i>kierunki określone dla celu C1.7. i C1.8.</i></p>
<p>C1.2. Zintegrowany system transportowy, zapewniający dostępność i funkcjonalność.</p>	<p>K1.2.1. Modernizacja infrastruktury drogowej na terenie powiatu.</p> <p>K1.2.2. Budowa centrów przesiadkowych i rozwój transportu zbiorowego.</p> <p>K1.2.3. Poprawa bezpieczeństwa pieszych i rowerzystów na drogach, w tym inwestycje w ciągi piesze i ścieżki rowerowe.</p>
<p>C1.3. Udział mieszkańców w monitorowaniu i kształtowaniu polityk lokalnych.</p>	<p>K1.3.1. Rozwijanie narzędzi zwiększających dostęp mieszkańców do informacji o swojej gminie.</p> <p>K1.3.2. Wdrażanie narzędzi partycypacji w realizacji strategii rozwoju powiatu rybnickiego.</p>
<p>C1.4. Środowisko przyrodnicze tworzące wyróżniającą jakość życia w gminach powiatu.</p>	<p>K1.4.1. Działania na rzecz zwiększenia efektywności gospodarki odpadami – podniesienie świadomości mieszkańców, punkty selektywnej zbiórki odpadów.</p> <p>K1.4.2. Przywracanie walorów środowiskowych oraz nadanie nowych funkcji społecznym terenom</p>

zdegradowanym w wyniku eksploatacji
górnictwa; renaturalizacja terenów
zdegradowanych.

K.1.4.3. Działania ograniczające tzw. niską emisję.

K.1.4.4. Termomodernizacja i instalacje fotowoltaiczne
w budynkach użyteczności publicznej.

K.1.4.5. Budowa alternatywnych zbiorników zasilania
w wodę.

K.1.4.6. Podniesienie efektywności gospodarki
odpadami, w tym rozbudowa systemu
segregacji i PSZOK.

K.1.4.7. Budowa kompostowni.

K.1.4.8. Tworzenie punktów ładowania samochodów
elektrycznych.

K.1.4.9. Rozwój sieci kanalizacyjnej na terenie gmin
powiatu w stopniu zapewniającym co najmniej
realizację I warunku Dyrektywy Ściekowej.

K.1.4.10. Kształtowanie ładu przestrzennego gmin
obszaru powiatu na podstawie miejscowych
planów zagospodarowania przestrzennego.

K.1.4.11. Działania w zakresie przeciwdziałania
powodzi.

K.1.4.12. Przeciwdziałanie suszy.

K.1.4.13. Poprawa jakości i ochrona wód.

K.1.4.14. Działania w zakresie małej retencji,
w szczególności na terenach
zurbanizowanych.

C1.5. Wizualna i funkcjonalna
atrakcyjność przestrzeni
publicznych kreowanych przy
wykorzystaniu walorów
przyrodniczych i kulturowych
powiatu.

K.1.5.1. Wielowymiarowa rewitalizacja centrów gmin
lub miejscowości.

K.1.5.2. Modernizacja i nadanie nowych funkcji
obiektom o obniżonym standardzie, np. stare
hotele robotnicze, substandardowe obiekty
sportowe i kulturalne.

K.1.5.3. Tworzenie i modernizacja plenerowych miejsc
rekreacji i sportu (np. siłownie plenerowe,
boiska treningowe, skatepark, tężnie itp.).

C1.6. Zrównoważony rozwój budownictwa mieszkaniowego i wdrażanie proekologicznych rozwiązań w gospodarstwach domowych.

K.1.5.4. Realizacja plenerowych wydarzeń społecznych i kulturalnych.

K.1.5.5. Rozwój infrastruktury zielonej i błękitnej obszarów zurbanizowanych.

K.1.5.6. Wspieranie rozwoju turystyki przyrodniczej opartej na walorach środowiska.

K.1.6.1. Działania organizacyjne i inwestycyjne na rzecz rozwoju i podnoszenia jakości zasobu mieszkaniowego, w tym SIM (społeczne inicjatywy mieszkaniowe), przygotowanie nowych terenów pod budownictwo mieszkaniowe, remonty i modernizacja komunalnych zasobów mieszkaniowych, dostosowania zasobu mieszkaniowego do obowiązujących przepisów techniczno-budowlanych z zachowaniem zasad poszanowania zasobów środowiska i nie ograniczając funkcjonowania korytarzy ekologicznych.

K.1.6.2. Likwidacja niskiej emisji, termomodernizacja, wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii w budynkach mieszkalnych.

K.1.6.3. Uzupelnienie deficytów w zakresie sieci kanalizacyjnej.

K.1.6.4. Przebudowa sieci wodociągowej wraz z przyłączami.

K.1.6.5. Rozwój sieci gazowej.

K.1.6.6. Działania na rzecz ograniczenia kosztów rozwoju i obsługi infrastruktury liniowej.

C1.7. Wyprofilowana oferta wspierająca osoby o szczególnych potrzebach.

K.1.7.1. Rozwijanie w gminach powiatu komplementarnej infrastruktury i usług dla grup defaworyzowanych, w tym DPS, punkt interwencji kryzysowej, noclegownia, ogrzewalnia, ośrodek terapii uzależnień, dzienne i czasowe miejsca pobytu dla osób z niepełnosprawnościami.

K.1.7.2. Działania instytucjonalne i inwestycyjne na rzecz podnoszenia dostępności usług opiekuńczych dla osób dorosłych – seniorów

		i osób o szczególnych potrzebach.
		K1.1.7.3. Oferta wspierająca integrację i aktywizację kobiet, seniorów, osób ze szczególnymi potrzebami.
C1.8. Dogodne warunki dla podnoszenia kwalifikacji i kompetencji cywilizacyjnych oraz rozwijania talentów mieszkańców.	K1.8.1.	Rozwój oferty sportowej i kulturalnej adresowanej do mieszkańców Powiatu.
	K1.8.2.	Organizacja kursów wspierających zmianę i podnoszenie kwalifikacji (nie tylko dla osób bezrobotnych).
	K1.8.3.	Rozwijanie przedsiębiorczości mieszkańców opierającej się na wykorzystywaniu zdobywanego wykształcenia oraz zainteresowań mieszkańców.
C1.9. Dostępność rozwiązań technologicznych wspierających funkcjonowanie mieszkańców w powiecie oraz korzystanie z udogodnień w otoczeniu.	K1.9.1.	Rozwój usług e-administracji i podnoszenie kompetencji użytkowników w tym zakresie.
	K1.9.2.	Rozwój komunikacji publicznej wspierającej dostępność usług i udogodnień w sąsiednich miastach.
	K1.9.3.	Realizacja projektów <i>smart city</i> i <i>smart village</i> .

C2. Zintegrowane, odpowiedzialne za swoje gminy społeczności lokalne

C2.1. Sektor obywatelski partnerem kreowania usług publicznych wspierających funkcjonowanie mieszkańców.	K2.1.1.1.	Monitorowanie zapotrzebowania na usługi społeczne w partnerstwie z sektorem pozarządowym.
	K2.1.1.2.	Wspieranie udziału sektora pozarządowego w realizacji usług publicznych.
C2.2. Dogodne warunki dla wzmocnienia potencjału i ciągłości rozwoju organizacji pozarządowych.	K2.2.1.	Instytucjonalne wsparcie dla aktywności społecznej, np. stworzenie Centrum Inicjatyw Społecznych.
	K2.2.2.	Wsparcie materialne i kompetencyjne sektora pozarządowego.
C2.3. Liderzy lokalni oraz środowiska społeczne inicjujące przedsięwzięcia na rzecz swoich gmin lub swojego miejsca zamieszkania.	K2.3.1.	Promowanie liderów społecznych oraz dobrych wzorców zaangażowania społecznego.
	K2.3.2.	Wydarzenia, akcje, inicjatywy oraz stała oferta zajęć wspierających integrację mieszkańców.
	K2.3.3.	Popandemiczna aktywizacja lokalnej społeczności.

C2.4. Dostępność informacji o rozwoju lokalnym umożliwiającą efektywne i konstruktywne angażowanie się społeczności lokalnych w rozwój swoich gmin.	K.2.4.1. Cyfryzacja informacji w gminach i jej dostępność dla mieszkańców.
C2.5. Wysoki poziom wiedzy mieszkańców w zakresie wartości lokalnego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego.	K.2.5.1. Działania na rzecz zachowywania śląskiego dziedzictwa kulturowego, w tym międzypokoleniowa integracja wokół lokalnego dziedzictwa – zwyczaje, tradycje, gwara. K.2.5.2. Podtrzymywanie w miejscowościach wiejskich tradycji upraw żywności, m. in. przez rozwój społecznych ogrodów warzywnych.
C2.6. Sektor obywatelski promujący ekologiczne postawy mieszkańców.	K.2.6.1. Kształtowanie proekologicznej świadomości mieszkańców. K.2.6.2. Wydarzenia pobudzające proekologiczną aktywność mieszkańców. K.2.6.3. Promowanie walorów obszarów chronionych i cennych przyrodniczo.
C2.7. Witalne obiekty i przestrzenie dziedzictwa kulturowego oraz miejsca symboliczne.	K.2.7.1. Ochrona, renowacja i rewitalizacja zabytków i obiektów symbolicznych. K.2.7.2. Włączanie mieszkańców w proces odkrywania lokalnego dziedzictwa kulturowego. K.2.7.3. Działania włączające wspólnoty lokalne w poprawę jakości przestrzeni gmin, podnoszenie estetyki podwórek, remonty obiektów przekształcanych w miejsca spotkań mieszkańców.
C2.8. Innowacje społeczne odpowiadające na ewoluujące potrzeby mieszkańców.	K.2.8.1. Międzygminne integrowanie oferty usług społecznych oraz programu wydarzeń (w celu komplementarnego poszerzania tematyki i form).

C3. Zdywersyfikowana struktura gospodarcza powiatu z urozmaiconą ofertą miejsc pracy

C3.1. Zintegrowana oferta gmin powiatu dla biznesu lokalnego i inwestorów.	K.3.1.1. Stworzenie spójnej oferty gmin powiatu dla inwestorów – narzędzia fiskalne, współpraca w zakresie planowania przestrzennego, działania promocyjne.
--	---

<p>C3.2. Kreowanie kwalifikacji mieszkańców w ścisłej współpracy biznesu, instytucji edukacyjnych i kulturalnych, organizacji pozarządowych i innych partnerów.</p>	<p>K.3.1.2. Przygotowanie nowych, dobrze uzbrojonych terenów inwestycyjnych z wykorzystaniem lokalizacji gmin w sąsiedztwie autostrady A1 (uzbrojenie i lokalizacje wspierające realizację zasad rozwoju zrównoważonego) z zachowaniem zasad poszanowania zasobów środowiska i nie ograniczając funkcjonowania korytarzy ekologicznych.</p> <p>K.3.1.3. Przygotowanie terenów inwestycyjnych na terenach przemysłowych (z uwzględnieniem problemu szkód górniczych).</p> <p>K.3.1.4. Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości lokalnej – narzędzia instytucjonalne, edukacyjne, doradcze, finansowe i inne.</p> <p>K.3.1.5. Przestrzenie dla rozwoju lokalnego biznesu.</p> <p>K.3.2.1. Projekty współpracy biznesu, edukacji i organizacji pozarządowych na rzecz podnoszenia kompetencji mieszkańców na rynku pracy - koordynacja kształcenia z bieżącymi i prognozowanymi potrzebami rynku pracy.</p>
<p>C3.3. Łańcuchy kooperacji integrujące lokalne podmioty gospodarcze (firmy usługowe i produkcyjne, rzemiosło, gospodarstwa rolne) i kreujące wysoką wartość rynkową.</p>	<p>K.3.2.2. Dostosowanie kierunków szkolnictwa zawodowego do potrzeb biznesu</p> <p>K.3.2.3. Monitorowanie popytu na kwalifikacje na lokalnym rynku pracy.</p> <p>K.3.3.1. Rozwój oferty firm lokalnych w przestrzeni wirtualnej, w tym narzędzia wspierające współpracę firm z Powiatu.</p> <p>K.3.3.2. Wspieranie firm sektora rolno-spożywczego.</p>
<p>C3.4. Silny samorząd gospodarczy powiatu.</p>	<p>K.3.4.1. Wydarzenia integrujące lokalne środowiska biznesowe.</p>
<p>C3.5. Wysokie kompetencje przedsiębiorcze mieszkańców wspierające ich włączenie w rozwój gospodarczy gmin powiatu.</p>	<p>K.3.5.1. Kształtowanie kompetencji przedsiębiorczych w szkołach.</p> <p>K.3.5.2. Rozwój przedsiębiorczości wspierającej sprawiedliwą transformację.</p> <p>K.3.5.3. Promowanie przedsiębiorczości społecznej.</p>
<p>C3.6. Dogodne warunki dla</p>	<p>K.3.6.1. Wdrażanie narzędzi wymiany informacji</p>

zaangażowania środowiska biznesowego powiatu w kształtowanie, wdrażanie i monitorowanie lokalnych polityk rozwoju gospodarczego.	między samorządem lokalnym, a środowiskiem biznesu.
C3.7. Dostęp do infrastruktury technicznej ograniczający negatywny wpływ gospodarki na przestrzeń i środowisko przyrodnicze.	<p>K.3.7.1. Rozwój infrastruktury wytwarzania, magazynowania i przesyłu energii elektrycznej i ciepła, w tym rozwój OZE.</p> <p>K.3.7.2. Poprawa stosunków wodnych na obszarze oddziaływania kopalń</p> <p>K.3.7.3. Wdrażanie rozwiązań ograniczających wpływ transportu na środowisko przyrodnicze i jakość życia.</p>
C3.8. Rosnący udział branż proekologicznych w strukturze gospodarczej gmin powiatu.	<p>K.3.8.1. Inicjatywy klastrowe w branżach innowacyjnych i ekologicznych.</p> <p>K.3.8.2. Wspieranie rozwoju firm w branżach związanych z gospodarką cyrkularną i odnawialnymi źródłami energii.</p>
C3.9. Zaangażowanie lokalnego biznesu w działania z zakresu społecznej odpowiedzialności biznesu.	K.3.9.1. Promowanie lokalnych liderów społecznej odpowiedzialności biznesu.
C3.10. Nowe firmy w branżach wykorzystujących wiedzę, kulturę i lokalne dziedzictwo.	<p>K.3.10.1. Wspieranie rozwoju infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej.</p> <p>K.3.10.2. Rozwój ścieżek rowerowych łączących turystyczne atrakcje powiatu rybnickiego.</p> <p>K.3.10.3. Realizacja w partnerstwie z lokalnymi przedsiębiorcami wydarzeń opierających się na wykorzystywaniu lokalnego dziedzictwa.</p>
C3.11. Wzmacniane relacje między firmami lokalnymi a podmiotami naukowymi i badawczymi w regionie.	<p>K.3.11.1. Organizacja wydarzeń wspierających międzysektorowe relacje z udziałem firm lokalnych.</p> <p>K.3.11.2. Promowanie wśród lokalnych przedsiębiorców możliwości ubiegania się o środki wsparcia na realizację partnerskich projektów badawczych (np. finansowanych ze środków NCBiR).</p>
C3.12. Dostępność rozwiązań technologicznych i organizacyjnych wspierających	K.3.12.1. Rozwój infrastruktury ICT.

funkcjonowanie firm w gminach powiatu.

C4. Relacje z otoczeniem wzmacniające gminy powiatu rybnickiego

C4.1. Samorządy powiatu kooperujące w planowaniu i monitorowaniu rozwoju, kreowaniu przedsięwzięć, pozyskiwaniu środków zewnętrznych i wdrażaniu aktywności strategicznych.	K.4.1.1. Działania na rzecz podnoszenia kwalifikacji menedżerów i urzędników lokalnych wspierające innowacyjny i partnerski styl zarządzania lokalnego.
K.4.1.2. Tworzenie spójnego systemu informacji o rozwoju Powiatu, w tym systemu monitorowania procesu wdrażania strategii.
K.4.1.3. Wdrażanie nowoczesnych narzędzi wspomagających zarządzanie rozwojem lokalnym – narzędzia konsultacyjne, informacyjne, analityczne itp.
C4.2. Innowacyjne aktywności (projekty) łączące gminy powiatu oraz tworzące jego wyróżniki w otoczeniu.	K.4.2.1. Opracowywanie przez gminy wspólnych opracowań analitycznych, badawczych i programowych.
C4.3. Spójność infrastrukturalna gmin powiatu z otoczeniem.	K.4.3.1. Lobbing na rzecz realizacji inwestycji poprawiających powiązania funkcjonalne i potencjał infrastrukturalny, w tym włączanie w sieci wspierające rozwój zrównoważony.
K.4.3.2. Realizacja inwestycji włączających gminy powiatu w subregionalne i regionalne sieci transportu zrównoważonego.
C4.4. Otwartość gmin powiatu na oczekiwania i aspiracje podmiotów w otoczeniu.	K.4.4.1. Udział w wydarzeniach samorządowych, naukowych, branżowych wspierających wzbogacanie wiedzy o społecznych i gospodarczych trendach rozwojowych.
C4.5. Aktywna pozycja gmin powiatu i Powiatu Rybnickiego w zachowywaniu i aktywizowaniu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego regionu.	K.4.5.1. Organizowanie wydarzeń z udziałem krajowych i międzynarodowych środowisk kulturalnych, naukowych, badawczych, biznesowych.
K.4.5.2. Obiektywna ocena i weryfikacja powierzchni obszarów cennych przyrodniczo i kulturowo oraz ich zasobów.
C4.6. Gminy powiatu i Powiat Rybnicki inicjatorem projektów realizowanych w partnerstwie z podmiotami w otoczeniu.	K.4.6.1. Podejmowanie projektów związanych z pielęgnowaniem śląskiego dziedzictwa kulturowego.
K.4.6.2. Wspieranie podmiotów lokalnych w kreowaniu projektów realizowanych w partnerstwie

C4.7. Pozytywny wizerunek obszaru powiatu dopełniający i wzmacniający wizerunek województwa śląskiego.

z podmiotami w otoczeniu.

K.4.7.1. Promocja atrakcyjności gmin powiatu rybnickiego jako miejsca zamieszkania realizowana w skali regionalnej i ponadregionalnej.

K.4.7.2. Promocja atrakcyjności inwestycyjnej gmin powiatu rybnickiego w skali krajowej i międzynarodowej.

K.4.7.3. Promocja oferty turystycznej i rekreacyjnej powiatu rybnickiego, w tym punkty informacji turystycznej, informacja i obsługa turystów w przestrzeni wirtualnej.

K.4.7.4. Promocja powiatu rybnickiego jako obszaru wyjątkowego w skali regionalnej dziedzictwa kulturowo-przyrodniczego.

Źródło: Opracowanie własne

6. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia

Dla działań wpisujących się w zakres celów rozwoju obszaru powiatu rybnickiego poniżej określono kluczowe rezultaty i mierniki pozwalające na ewaluację realizacji strategii oraz oceny zmiany sytuacji w powiecie. Zamiana potencjału powiatu oraz uwarunkowań wewnętrznych w zakresie zarysowanych wskaźników zależna będzie od współpracy podmiotów przygotowujących i wdrażających strategię, czyli gmin tworzących powiat rybnicki i Powiat Rybnicki, ale również od wsparcia i działań podejmowanych przez innych „aktorów” rozwoju powiatu, w tym przedsiębiorców, NGO i innych instytucji publicznych działających zarówno w powiecie, jaki w skali regionu oraz kraju.

Tabela 6. Kluczowe oczekiwane rezultaty i wskaźniki monitorowania

CEL STRATEGICZNY	REZULTATY DZIAŁAŃ	WSKAŹNIK MONITOROWANIA ORAZ KIERUNEK ZMIANY WSKAŹNIKA DO 2030
C1. Dostosowywany do zmian cywilizacyjnych poziom jakości życia mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój potencjału ludnościowego powiatu. • Poprawa struktury wiekowej mieszkańców powiatu. • Poprawa dostępności do wysokiej jakości przestrzeni publicznych. • Poprawa jakości środowiska naturalnego, w tym w szczególności poprawa jakości powietrza. 	<ul style="list-style-type: none"> • mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności ↑ • ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym ↓ • ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym ↓ • liczba nasadzeń na 1 km² powierzchni ↑ • liczba dni w roku z przekroczeniami na stacji pomiaru jakości powietrza ↓ • udział osób korzystających z sieci wodociągowej, ↑ • udział osób korzystających z sieci kanalizacyjnej ↑ • udział osób korzystających z sieci gazowej ↑
C2. Zintegrowane, odpowiedzialne za swoje gminy społeczności lokalne	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa aktywności społecznej i obywatelskiej. • Zmniejszenie liczby osób wymagających wsparcia systemu pomocy społecznej. 	<ul style="list-style-type: none"> • fundacje, stowarzyszenia i organizacje ↑ • społeczne na 10 tys. mieszkańców ↑ • liczba zadań powierzonych dla NGO ↑
C3. Zdywersyfikowana struktura gospodarcza powiatu z urozmaiconą ofertą miejsc pracy	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost liczby podmiotów gospodarczych działających w powiecie. 	<ul style="list-style-type: none"> • podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności ↑ • osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100

CEL STRATEGICZNY	REZULTATY DZIAŁAŃ	WSKAŹNIK MONITOROWANIA ORAZ KIERUNEK ZMIANY WSKAŹNIKA DO 2030
	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost liczby podmiotów działających w gminach powiatu. • Wzrost postaw przedsiębiorczych i aktywności zawodowej mieszkańców. 	<ul style="list-style-type: none"> • osób w wieku produkcyjnym ↑ • podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym ↑
C4. Relacje z otoczeniem wzmacniające gminy powiatu rybnickiego	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój współpracy międzysektorowej. • Podniesienie roli powiatu w układzie funkcjonalno-przestrzennym subregionu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba partnerskich projektów realizowanych przez JST z obszaru powiatu ↑ • Saldo migracji ↑

Źródło: Opracowanie własne

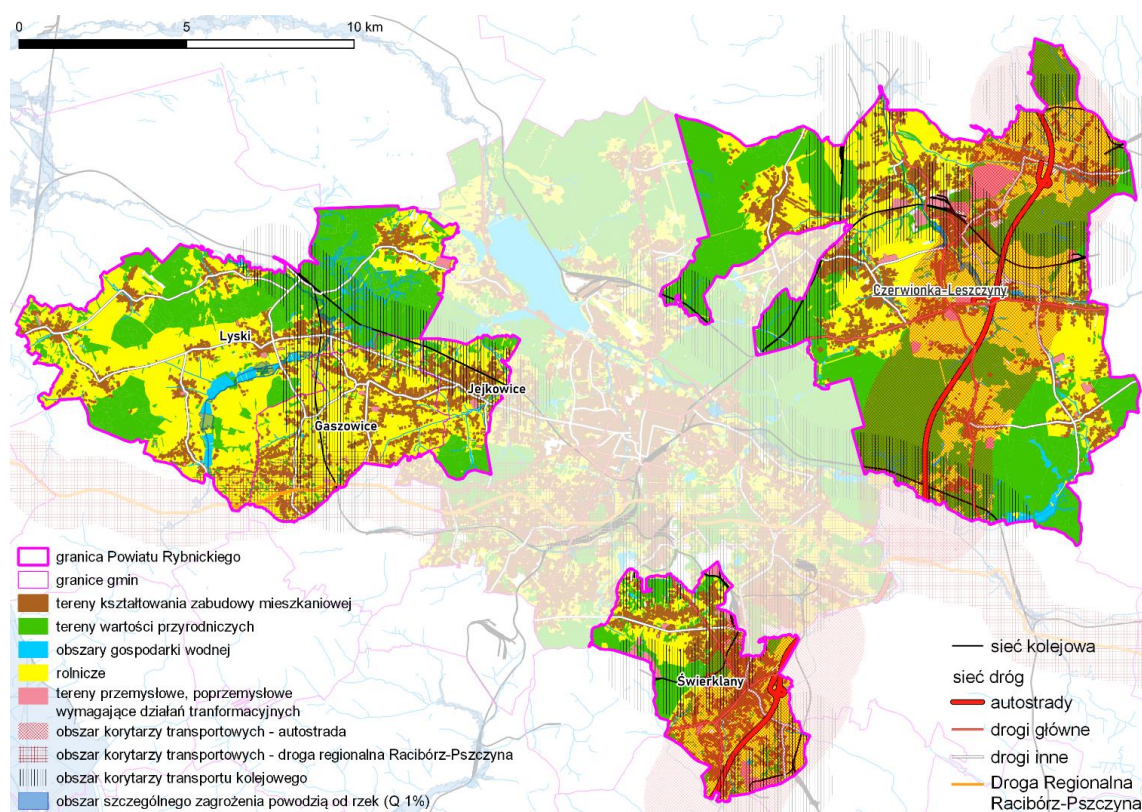
Powyżej określone wskaźniki powinny być monitorowane w układzie całego powiatu oraz w poszczególnych gminach.

7. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej obszaru powiatu rybnickiego oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

Strategia rozwoju ponadlokalnego określa cele, kierunki działań dla polityk publicznych realizowanych przez samorząd powiatu oraz władze gmin. Opierając się na lokalnych politykach przestrzennych oraz biorąc pod uwagę nakreślone kierunki rozwoju obszaru powiatu zarysować można ogólny model struktury funkcjonalno-przestrzennej. Model ten stanowi układ generalny, natomiast rozstrzygnięcia w zakresie funkcji oraz przeznaczenia terenów i lokalizacji inwestycji określone będą w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gmin powiatu i odpowiednich planach zagospodarowania przestrzennego. Poniższy ogólny układ funkcjonalno-przestrzenny powiatu wskazuje obszary i tereny, w których określono dominujące funkcje.

IDEA

Mapa 2. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej

Źródło: Opracowanie własne

Kształtując lokalne polityki przestrzenne wspierające realizację celów strategii rozwoju obszaru powiatu rybnickiego, powinno się dążyć do uwzględnienia kluczowych rekomendacji dotyczących procesu kształtowania wysokiej jakości i zrównoważonych przestrzeni. Do rekomendacji tych zaliczyć należy:

- minimalizacja presji inwestycyjnej na tereny zielone i otwarte,
- wykorzystanie pod inwestycje produkcyjne terenów przemysłowych,
- rewitalizacja obiektów przemysłowych na cele społeczne, gospodarcze i środowiskowe,
- ograniczenie niskiej emisji zarówno ze źródeł komunalno-bytowych, jak również ze źródeł transportowych,
- rozwój i modernizacja infrastruktury drogowej poprawiającej bezpieczeństwo ruchu m.in. poprzez oddzielenie ruchu pieszych, ruchu rowerowego od samochodowego,
- promowanie stosowania technologii niskoemisyjnych w budownictwie mieszkaniowym,
- kształtowanie wysokiej jakości terenów mieszkaniowych wraz z dostępem do przestrzeni i usług rekreacyjnych oraz terenów zielonych,
- planowanie i realizacja inwestycji i działań mających na celu łagodzenie stopnia odczuwania długotrwałych upałów i susz;
- planowanie i realizacja inwestycji mających na celu poprawę ochrony przeciwpowodziowej,
- uwzględnienie w procesach planistycznych i realizacji inwestycji ustaleń planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy; planów zarządzania ryzykiem powodziowym oraz planów przeciwdziałania skutkom suszy.

8. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO „ŚLĄSKIE 2030” ZIELONE ŚLĄSKIE wskazuje obszary interwencji w ujęciu regionalnym oraz przytacza obszary strategicznej interwencji delimitowane na poziomie krajowym w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030).

W Strategii województwa wskazano OSI w ujęciu funkcjonalnym oraz tematycznym.

W układzie funkcjonalnym powiat rybnicki jest istotnym obszarem subregionu zachodniego, którego centrum stanowi Aglomeracja Rybnicka. Warto również zwrócić uwagę, że część powiatu rybnickiego – Czerwionka-Leszczyny – stanowi tzw. „obszar ciągnący do Metropolii Górnośląskiej” i łączy dwa duże ośrodki wielkomiejskie połączone korytarzem transportowym autostrady A1. Ponadto Czerwionka-Leszczyny, Gaszowice, Jejkowice oraz Świerklany znajdują się w tzw. bezpośrednim obszarze Aglomeracji Rybnickiej. W układzie funkcjonalnym podkreśla się również rolę obszarów miejskich i wiejskich. W Strategii „ŚLĄSKIE 2030” wskazuje się, że „w miastach województwa zauważa się negatywne zjawiska dotyczące: starzenia się społeczeństwa, depopulacji, migracji, „kurczenia się” miast i suburbanizacji, które mają niekorzystny wpływ na przestrzeń, jej funkcjonalność, powodując zamieranie centrów miast. Z degradacją przestrzeni publicznych powiązane są również negatywne zjawiska społeczne, takie jak wzrost przestępczości i ograniczone poczucie bezpieczeństwa. Problemem miast jest pogarszająca się jakość środowiska, w tym zwłaszcza powietrza, obciążenie i zagęszczenie infrastruktury technicznej i transportowej, co w znacznym stopniu wpływa na jakość życia mieszkańców”. Należy podkreślić, że powiat rybnicki obejmuje gminy wiejskie oraz jedną gminę miejsko-wiejską. Strategia województwa wskazuje, że „obszary wiejskie obejmują tereny wiejskie położone w gminach wiejskich oraz miejsko-wiejskich województwa śląskiego. Elementami wyróżniającymi te obszary są duża powierzchnia użytków rolnych oraz znaczna liczba ludności utrzymującej się z pracy w rolnictwie (...). Ponadto w regionie występują również gminy wiejskie, gdzie znaczny procent obszaru został zdegradowany i przekształcony wskutek eksploatacji górniczej. Wiele z terenów rolniczych utraciło swe funkcje poprzez ulokowanie na nich bądź w pobliżu działalności wydobywczej. Mieszkańcy tych gmin w głównej mierze utrzymują się z pracy w górnictwie bądź branżach okołogórniczych, często też występuje dualność zawodowa. Tak więc obszary te cechują się znacznym zróżnicowaniem funkcji obejmującym zarówno funkcje rolnicze, jak i pozarolnicze, co wynika ze specyfiki sieci osadniczej i profilu gospodarczego regionu”.

Należy zauważyć, że powiat rybnicki wpisuje się w dostrzeżone w strategii regionalnej obszary „o funkcjach mieszanych i przejściowych, czyli takich, które tracą swój pierwotny charakter w wyniku

procesów urbanizacyjnych, w tym postępującej suburbanizacji. W związku z tymi procesami, równoległe ze wsparciem utrzymania rolniczego charakteru i produkcji w tych obszarach, konieczna staje się poprawa możliwości zatrudnienia i mobilności zawodowej, stworzenie warunków do zwiększenia inwestycji okołorolniczych i pozarolniczych oraz rozbudowy lokalnej infrastruktury transportowej i poprawy funkcjonowania transportu zbiorowego, umożliwiającego dostęp do korzystania z usług publicznych wyższego rzędu. Ponadto niezbędne są działania aktywizujące społeczności wiejskie oraz ukierunkowane na poprawę jakości edukacji i kształcenia ustawicznego, zachowanie ich różnorodności i spuścizny kulturowej, zachowanie i kształtowanie krajobrazu, ochronę i wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego”.

W zakresie OSI w ujęciu tematycznym wskazanych w strategii regionalnej, w których obszar powiatu rybnickiego lub gminy tego powiatu są ujęte w:

- OSI konkurencyjnym – obszary cenne przyrodniczo oraz ośrodki wzrostu,
- OSI problemowe – gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza oraz gminy w transformacji górniczej.

Tabela 7. OSI w Strategii rozwoju województwa śląskiego

OSI	Kluczowe tereny wskazane w strategii regionalnej	Kluczowe wyzwania w obszarze
obszary cenne przyrodniczo	Czerwionka-Leszczyzny oraz Lyski – gminy o najwyższych walorach przyrodniczych	<ul style="list-style-type: none"> • ochrona różnorodności biologicznej i georóżnorodności • poprawa stosunków wodnych • ochrona siedlisk wodno-błotnych na obszarach chronionych • zwiększenie drożności korytarzy ekologicznych • programowanie i prowadzenie na tych terenach zrównoważonej polityki rozwoju, godzącej interesy ochrony przyrody z rozwojem gospodarczym tych obszarów, ukierunkowanym na wykorzystanie lokalnych potencjałów
ośrodki wzrostu	Czerwionka-Leszczyzny – uzupełniający ośrodek wzrostu	<ul style="list-style-type: none"> • podniesienie poziomu innowacyjności w sektorze przedsiębiorstw • wzmocnienie potencjału i skali

		<p>oddziaływania oraz pozycji na arenie międzynarodowej ośrodków akademickich oraz sektora B+R</p> <ul style="list-style-type: none"> • poprawa jakości środowiska i przestrzeni • tworzenie atrakcyjnych miejsc pracy poprzez rozwój potencjału gospodarczego • zwiększenie poziomu inwestycji
<p>gminy z problemami środowiskowym i w zakresie jakości powietrza</p>	<p>Świerklany, Jejkowice, Gaszowice – III grupa problemowa o najwyższej skali problemu, Czerwionka-Leszczyzny oraz Lyski – II grupa problemowa o średniej skali problemu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ograniczenie niskiej emisji • rozbudowa sieci ciepłowniczej oraz włączenie w nią możliwie największej liczby budynków mieszkalnych • generowanie i wdrażanie innowacji ograniczających negatywny wpływ na środowisko
<p>gminy w transformacji górniczej</p>	<p>Wszystkie gminy powiatu rybnickiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zagospodarowanie terenów po zakończonej eksploatacji górniczej • przekwalifikowanie pracowników odchodzących z sektora górniczego • zapewnienie możliwości funkcjonowania dla firm z branży okołogórniczej lub ich przebranżowienia • tworzenia alternatywnych miejsc pracy, • wsparcie na poprawę jakości środowiska • rozwój usług publicznych • poprawa jakości przestrzeni publicznych, • zwiększenie aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców • rozwój oferty czasu wolnego

Źródło: Opracowanie własne

Określone w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” kierunki działań adresowane do OSI regionalnych powinny być realizowane w obszarze powiatu rybnickiego. Ponadto w toku przygotowania niniejszej strategii kierunki te stanowiły ramy kierunków rozwoju powiatu.

Tabela 8. Zgodność OSI regionalnych z celami rozwoju obszaru gmin powiatu rybnickiego

Cela rozwoju powiatu	OSI – ośrodki wzrostu	OSI – gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza	OSI – gminy w transformacji górniczej
C1. Dostosowywany do zmian cywilizacyjnych poziom jakości życia mieszkańców	X		X
C2. Zintegrowane, odpowiedzialne za swoje gminy społeczności lokalne	X		X
C3. Zdywersyfikowana struktura gospodarcza powiatu z urozmaiconą ofertą miejsc pracy	X	X	X
C4. Relacje z otoczeniem wzmacniające gminy powiatu rybnickiego	X	X	X

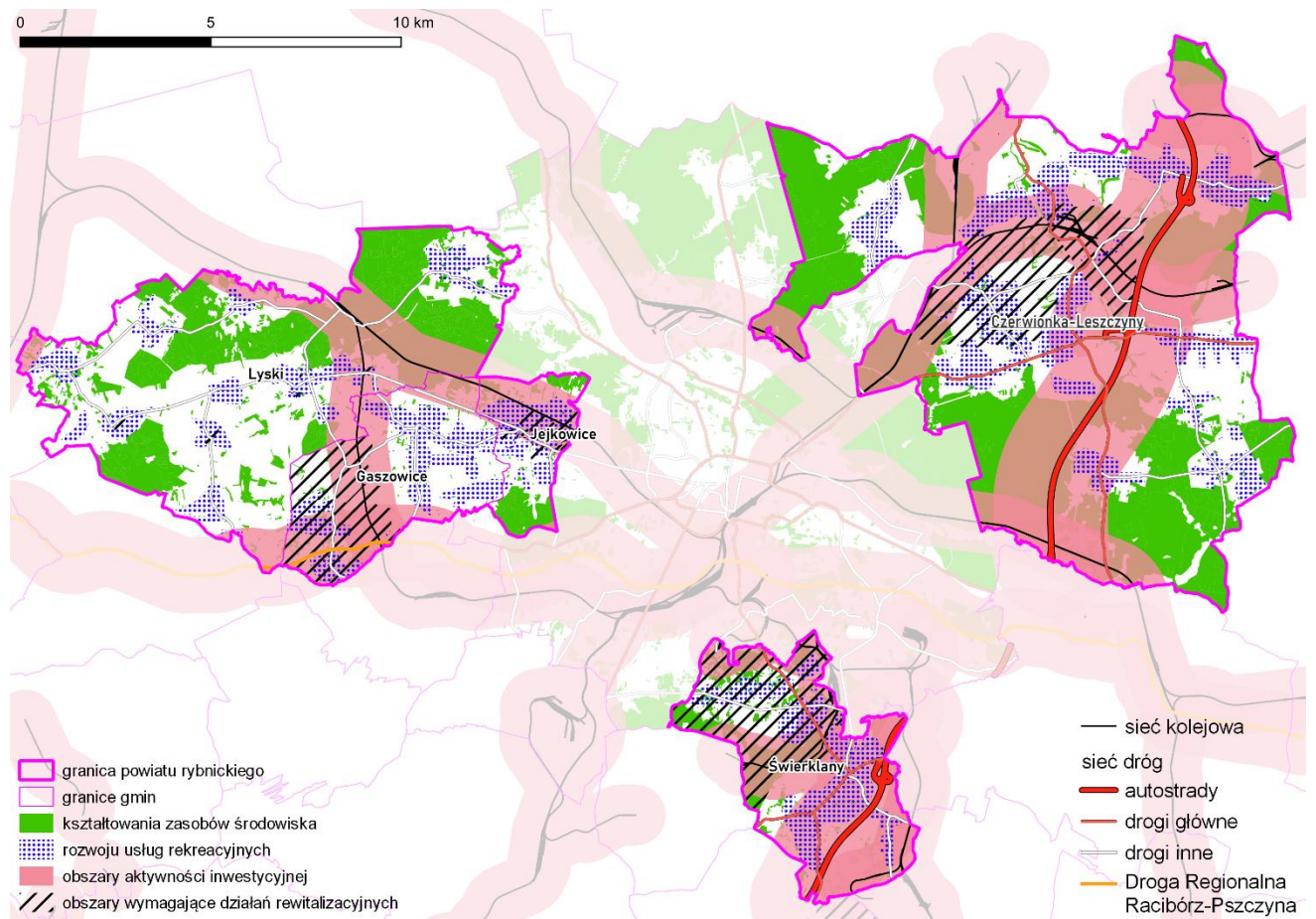
Źródło: Opracowanie własne

9. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla powiatu rybnickiego wraz z zakresem planowanych działań

Opierając się na ramach uwarunkowań i wyznań rozwojowych obszaru powiatu rybnickiego, można wyznaczyć 4 typy lokalnych obszarów strategicznej interwencji:

- obszary rozwoju usług rekreacyjnych adresowanych do mieszkańców i związane ze strefami zabudowy,
- kształtowania zasobów środowiska obejmujące obszary zielone, w tym lasu o wysokich walorach środowiskowych wymagających działań z zakresu zrównoważonego rozwoju i ochrony. Obszary te otwierają możliwość rozwoju zrównoważonych usług turystyki przyrodniczej i rodzinnej opartej na walorach środowiska, adresowanej zarówno do mieszkańców, jak i turystów,
- obszary aktywności inwestycyjnej obejmujące kluczowe tereny inwestycyjne do lokalizacji inwestycji produkcyjnych i usługowych, w szczególności związanych z położeniem powiatu w układzie istotnych korytarzy transportowych autostrady A1 i drogi Racibórz-Rybnik-Żory-Pszczyna,
- obszary wymagające działań rewitalizacyjnych, tj. obszary zdegradowane w wymiarze społecznym, środowiskowym i funkcjonalnym wymagające podjęcia działań rewitalizacyjnych o szczególnym stopniu zaangażowania i rozwoju partnerskiej współpracy.

Mapa 3. Lokalne Obszary Strategicznej Interwencji w powiecie rybnickim

Źródło: Opracowanie własne

Określone poniżej kierunki działań adresowane do lokalnych obszarów strategicznej interwencji w powiecie rybnickim stanowią podstawę do priorytetyzacji działań danego typu, lecz nie wykluczają podejmowania adresowanych priorytetowo do nich działań na innych terenach gmin powiatu oraz nie ograniczają podejmowania na tych obszarach innego typu działań.

Tabela 9. Kluczowe typy kierunków działań odnoszące się do wyżej wskazanych obszarów strategicznej interwencji ograniczonych przestrzennie

Obszary	Kluczowe kierunki działania
rozwoju usług rekreacyjnych	<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie i modernizacja plenerowych miejsc rekreacji i sportu (np. siłownie plenerowe, boiska treningowe, skatepark itp.). • Wspieranie rozwoju infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej.
kształtowania zasobów środowiska	<ul style="list-style-type: none"> • Promowanie walorów obszarów chronionych i cennych przyrodniczo. • Obiektywna ocena i weryfikacja powierzchni obszarów cennych przyrodniczo i kulturowo oraz ich zasobów. • Wspieranie rozwoju turystyki przyrodniczej opartej na walorach środowiska.
aktywności inwestycyjnej	<ul style="list-style-type: none"> • Przygotowanie nowych, dobrze uzbrojonych terenów inwestycyjnych z wykorzystaniem lokalizacji gmin w sąsiedztwie autostrady A1 (uzbrojenie i lokalizacje wspierające realizację zasad rozwoju zrównoważonego).
wymagające działań rewitalizacyjnych	<ul style="list-style-type: none"> • Przywracanie walorów środowiskowych oraz nadanie nowych funkcji społecznych terenom zdegradowanym w wyniku eksploatacji górniczej; renaturalizacja terenów zdegradowanych. • Przygotowanie terenów inwestycyjnych, w tym na terenach przemysłowych (pogórniczych) oraz z uwzględnieniem problemu szkód górniczych.

Źródło: Opracowanie własne

10. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Strategia rozwoju władz samorządowych gmin powiatu rybnickiego przy udziale Powiatu Rybnickiego została przygotowana w formule strategii ponadlokalnej, a więc opartej na partnerskiej i dobrowolnej współpracy władz samorządnych powiatu oraz gmin powiatu rybnickiego: gminy i miasta Czerwionka-Leszczyny, gmin Gaszowice, Jejkowice, Lyski oraz Świerklany i przy udziale Powiatu Rybnickiego. Zasada partnerstwa będzie zatem fundamentem procesu jej wdrażania. Strategia wdrażana będzie w oparciu o przygotowane we współpracy lokalnej projekty wdrożeniowe oraz przez projekty własne jednostek samorządu lokalnego – powiatu i gmin oraz ich jednostki podległe.

Samorządy będą również wspierały inne podmioty publicznie, pozarządowe i prywatne w zakresie realizacji ich działań i projektów wpływających na osiągnięcie celów strategii.

Dla zapewnienia sprawności wdrażania oraz wymiany informacji o procesach rozwoju determinujących ten proces powołany zostanie Stały Zespół Współpracy Powiatowej (Zespół), w którym samorząd powiatu oraz gminy będą reprezentowane przez swojego przedstawiciela – pracownika właściwego urzędu zajmującego się kwestiami rozwoju.

Do kluczowych zadań Zespołu należeć powinno:

- kreowanie i przygotowanie wspólnych projektów partnerskich realizowanych przez samorządy realizujące strategię,
- wymiana i koordynacja informacji o realizacji projektów inwestycyjnych i organizacyjnych podejmowanych przez poszczególne jednostki, a istotne dla realizacji strategii,
- przekazywanie informacji o wartościach wskaźników monitorowania strategii,
- przygotowanie programu wdrażania strategii obejmującego zakres przygotowania partnerskich projektów,
- utrzymywanie współpracy z partnerami społecznymi gospodarczymi z obszaru powiatu.

Informacja o stanie realizacji strategii powinna być przekazywana odpowiednim organom uchwałodawczym jednostek samorządu ją realizujących oraz w corocznie przygotowanych raportach o stanie gmin powiatu oraz Powiatu Rybnickiego.

Podstawowymi dokumentami wykonawczymi strategii będą:

- budżety gmin i powiatu,
- wieloletnie programy finansowe gmin i powiatu,
- strategie gminne (jeśli gminy podejmą decyzje o ich przygotowaniu),

- programy i plany opracowane przez powiat rybnicki i gminy powiatu, w tym wymagane przez przepisy prawne, w tym z zakresu ochrony środowiska czy rozwiązywania problemów społecznych.

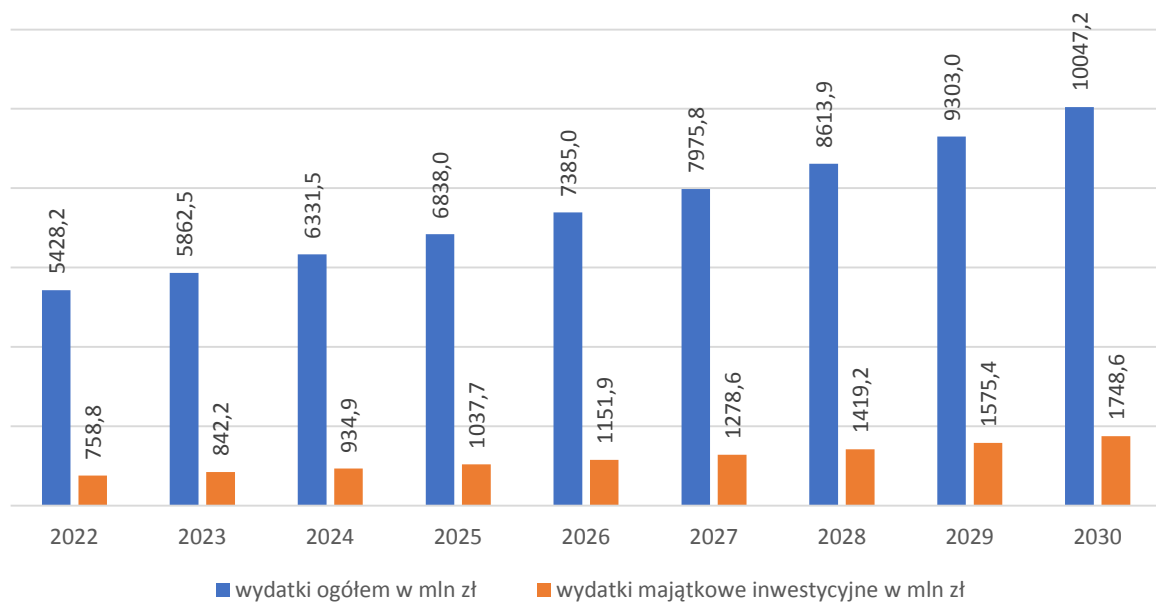
11. Ramy finansowe i źródła finansowania

Proces wdrażania strategii ponadlokalnej jest złożony i wielopodmiotowy. Realizacja działań i projektów ukierunkowanych na osiągnięcie wyznaczonych celów odbywać się będzie przy wykorzystaniu szerokiej gamy instrumentów finansowych opartych na różnych źródłach finansowania. Do najważniejszych i kluczowych źródeł finansowania zaliczyć należy środki:

- budżetu powiatu oraz gmin powiatu uczestniczących w przygotowaniu i wdrażaniu strategii,
- pochodzące z budżetu państwa oraz województwa, w szczególności pozyskane w formie dotacji oraz subwencji, środki w ramach programów i działań realizowanych przez instytucje administracji rządowej,
- fundusze celowe, np. NFOŚiGW, WFOŚiGW,
- pochodzące z programów pomocowych współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, w tym w szczególności krajowych programów operacyjnych w okresie programowania 2021-2027, programu Fundusze dla Śląskiego 2021-2027 oraz środki w ramach działań realizowanych w ramach procesu sprawiedliwej transformacji,
- z innych źródeł, np. tzw. funduszy norweskich (EOG, itp.),
- pochodzące od innych podmiotów realizujących działania i projekty wpisujące się w strategię, w tym w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego.

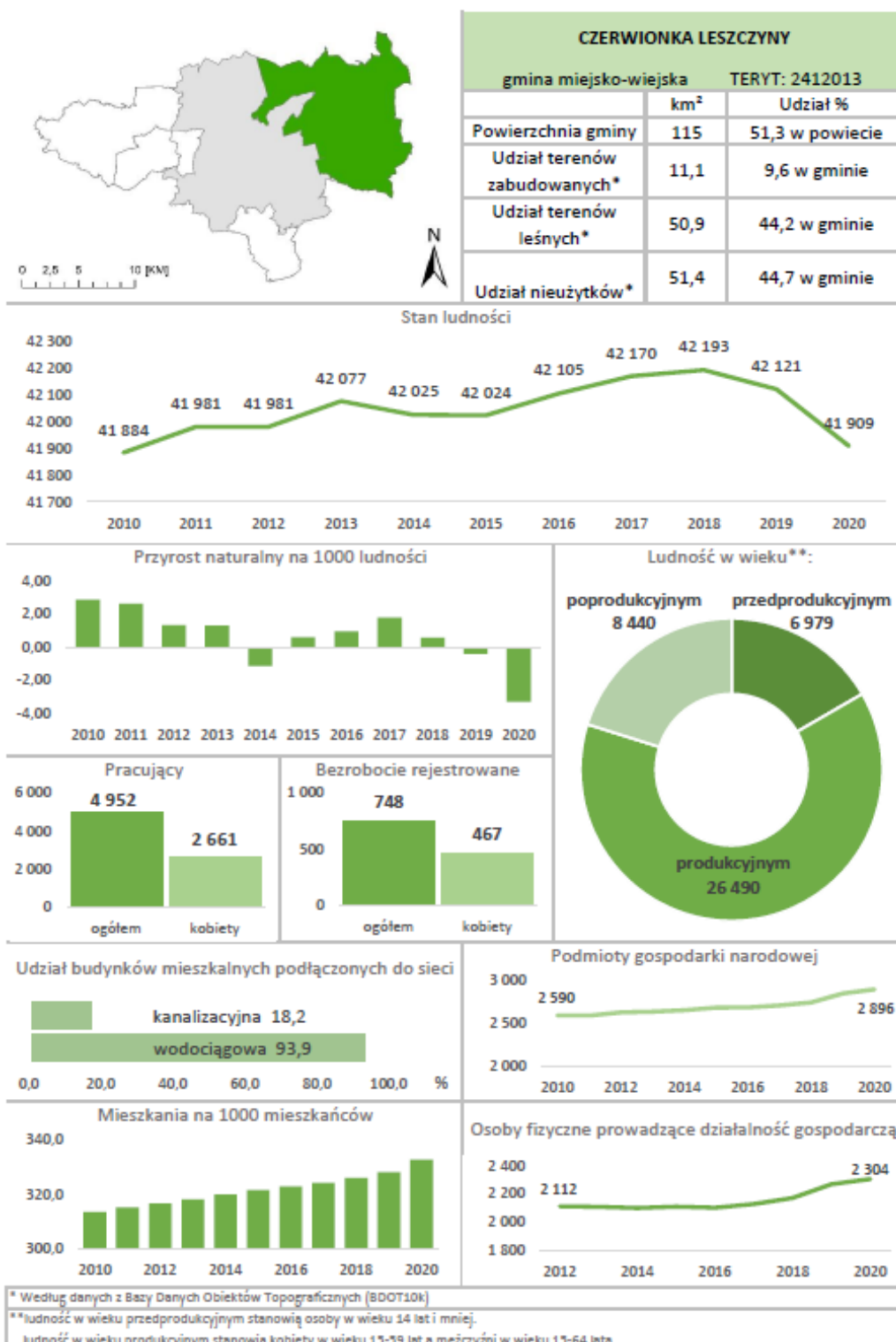
Ramy finansowe realizacji strategii ze strony samorządów obszaru powiatu rybnickiego zależne będą od zróżnicowanych czynników obejmujących zarówno wysokość dochodów jednostek samorządu terytorialnego oraz uruchamiania różnych instrumentów finansowych zakresu zadań ciążących na samorządzie. Przyjmując stały wzrost poziomu wydatków wszystkich jednostek terytorialnych w powiecie na poziomie średniego wzrostu z ostatnich 10 lat i przyjmując, że ich działania stanowią realizację strategii własnych i strategii ponadlokalnych można założyć, że ramy finansowe realizacji strategii w perspektywie 2030 roku wzrosną do kwoty ponad 10047,2 mln zł.

Wykres 3. Szacowana wielkość ram finansowych

Źródło: Opracowanie własne

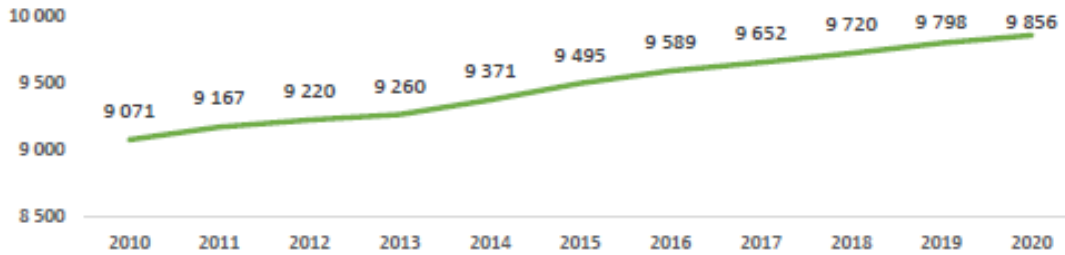
Aneks 1 Ramowa charakterystyka gmin powiatu rybnickiego

GASZOWICE		
gmina wiejska	TERYT: 2412022	
	km ²	Udział %
Powierzchnia gminy	20	8,9 w powiecie
Udział terenów zabudowanych*	3,4	17,2 w gminie
Udział terenów leśnych*	1,4	7 w gminie
Udział nieużytków*	14,9	74,6 w gminie

Stan ludności

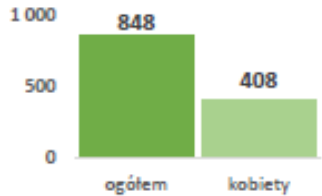
Przyrost naturalny na 1000 ludności

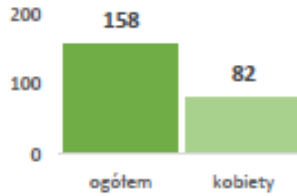
Ludność w wieku**:

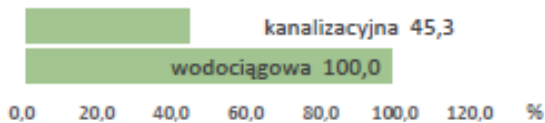
Pracujący

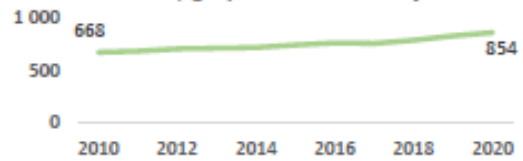
Bezrobocie rejestrowane

Udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci

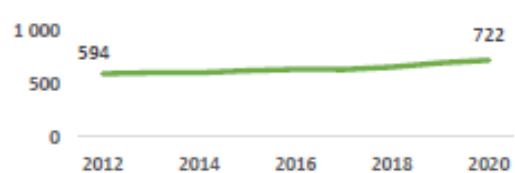
Podmioty gospodarki narodowej

Mieszkania na 1000 mieszkańców

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą

* Według danych z Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k)

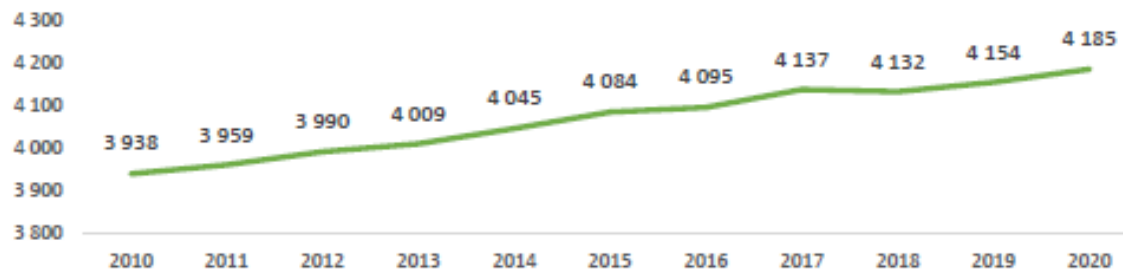
** Ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowią osoby w wieku 14 lat i mniej.

Ludność w wieku produkcyjnym stanowią kobiety w wieku 15-59 lat a mężczyźni w wieku 15-64 lata.

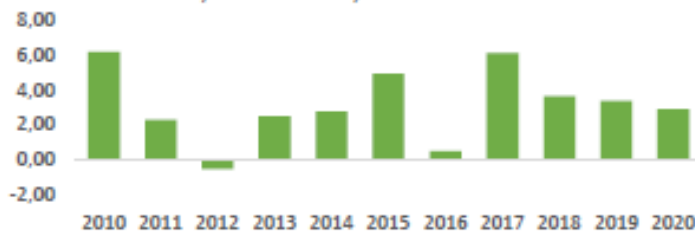

JEJKOWICE		
gmina wiejska	TERYT: 2412032	
	km ²	Udział %
Powierzchnia gminy	8	3,6 w powiecie
Udział terenów zabudowanych*	1,3	16,8 w gminie
Udział terenów leśnych*	2,1	26,6 w gminie
Udział nieużytków*	4	50,6 w gminie

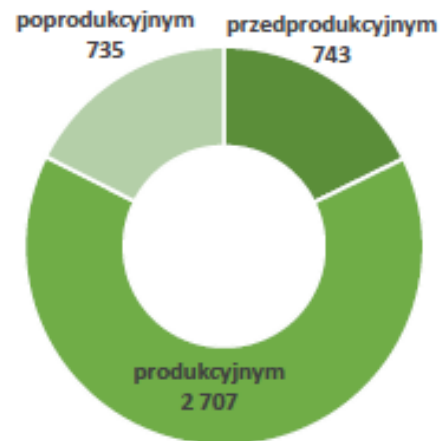
Stan ludności

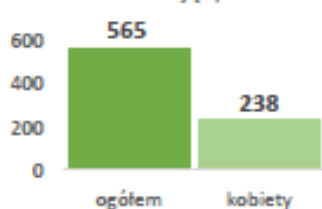
Przyrost naturalny na 1000 ludności

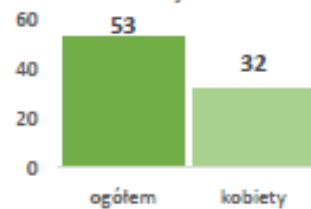
Ludność w wieku**:

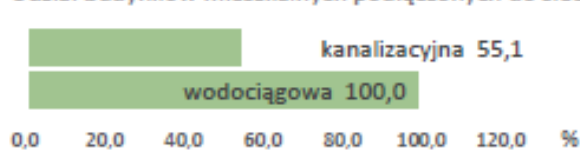
Pracujący

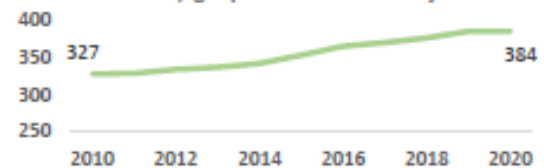
Bezrobocie rejestrowane

Udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci

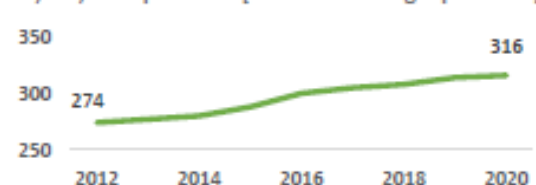
Podmioty gospodarki narodowej

Mieszkania na 1000 mieszkańców

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą

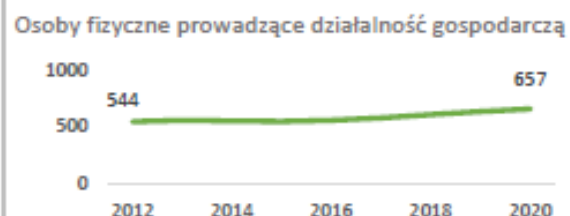
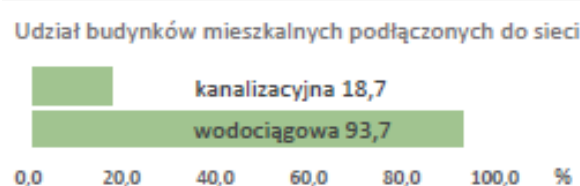
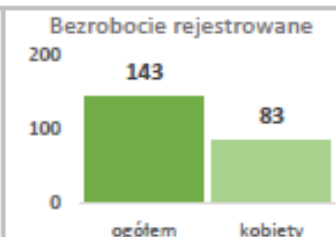
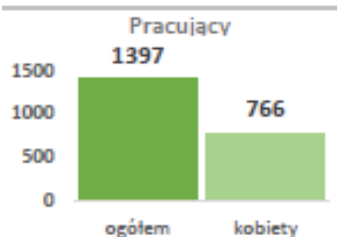
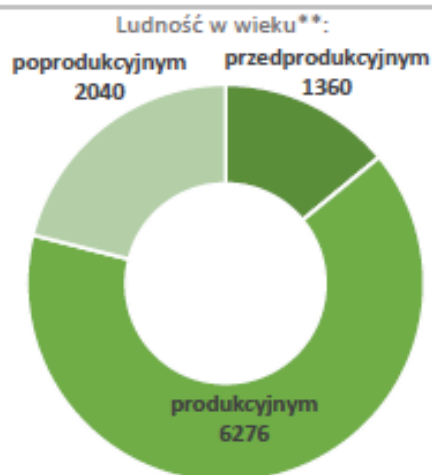
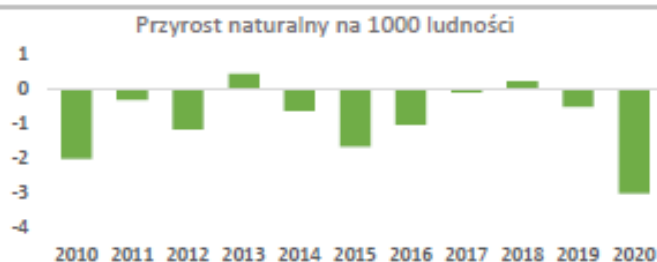
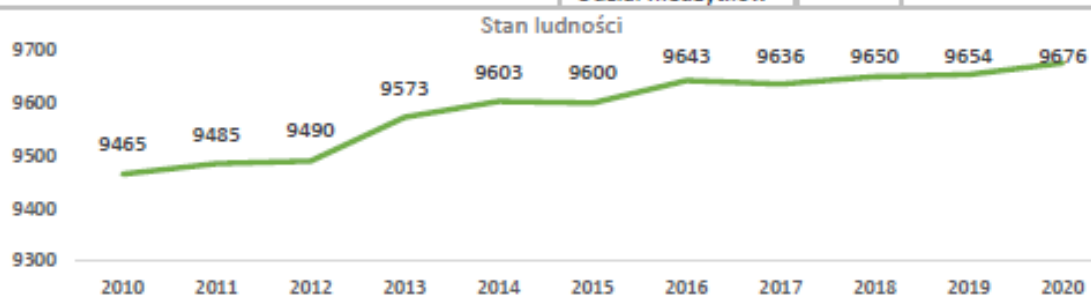
* Według danych z Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k)

**Ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowią osoby w wieku 14 lat i mniej.

Ludność w wieku produkcyjnym stanowią kobiety w wieku 15-39 lat a mężczyźni w wieku 15-64 lata.

LYSKI		
gmina wiejska	TERYT: 2412042	
	km ²	Udział %
Powierzchnia gminy	57	25,4 w powiecie
Udział terenów zabudowanych*	4	6,9 w gminie
Udział terenów leśnych*	24,1	42,2 w gminie
Udział nieużytków*	28,2	49,5 w gminie

* Według danych z Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k)

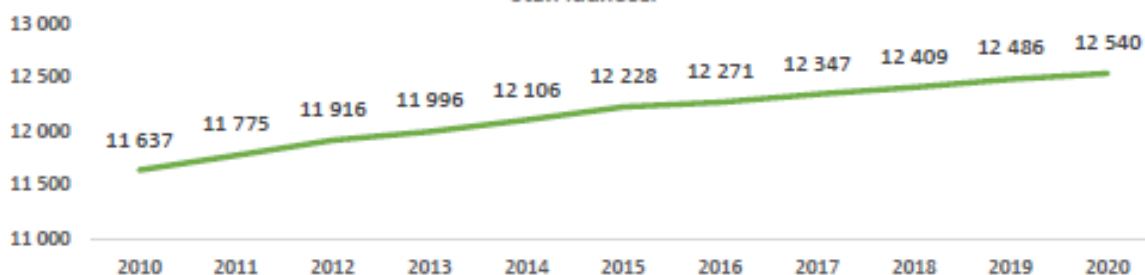
** Ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowią osoby w wieku 14 lat i mniej.

Ludność w wieku produkcyjnym stanowią kobiety w wieku 15-59 lat a mężczyźni w wieku 15-64 lata.

ŚWIERKLANY		
gmina wiejska	TERYT: 2412052	
	km ²	Udział %
Powierzchnia gminy	24	10,7 w powiecie
Udział terenów zabudowanych*	4,8	20 w gminie
Udział terenów leśnych*	5,5	23 w gminie
Udział nieużytków*	13,7	57 w gminie

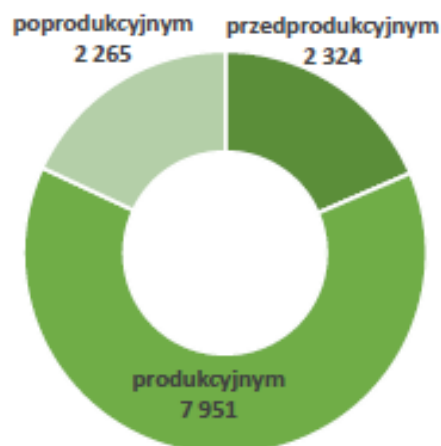
Stan ludności

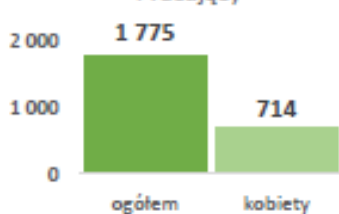
Przyrost naturalny na 1000 ludności

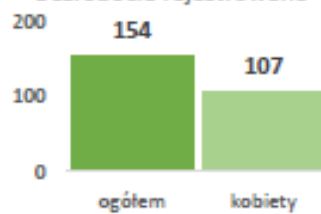
Ludność w wieku**:

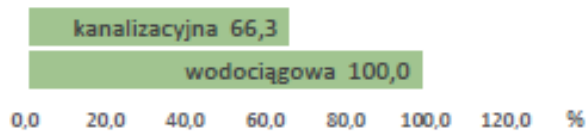
Pracujący

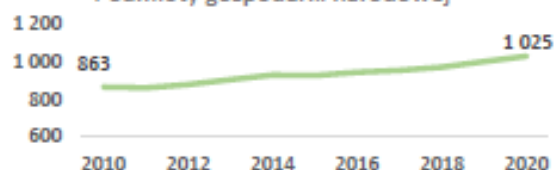
Bezrobocie rejestrowane

Udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci

Podmioty gospodarki narodowej

Mieszkania na 1000 mieszkańców

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą

* Według danych z Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k)

**ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowią osoby w wieku 14 lat i mniej.

ludność w wieku produkcyjnym stanowią kobiety w wieku 15-59 lat a mężczyźni w wieku 15-64 lata.